

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมแนวคิดทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญดังนี้ ความหมายของมูลฝอย สถานการณ์มูลฝอยรูปแบบการคัดแยกมูลฝอย การจัดการมูลฝอยของเทศบาลเมืองจะเชิงเทรา แนวคิดทฤษฎีทัศนคติ แนวคิดทฤษฎีความรู้ ทฤษฎีแรงจูงใจ แนวความคิดการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อ แนวคิดการมีส่วนร่วม แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรม และตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการคัดแยกมูลฝอย

ความหมายของมูลฝอย

มูลฝอย หมายถึง สิ่งของที่ทิ้งแล้ว หยากเยื่อ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2535, หน้า 75)

มูลฝอย หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ ถุงพลาสติก ภาชนะใส่อาหาร เถ้า มูลสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมทั้งสิ่งอันใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น และหมายรวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษ หรืออันตรายจากชุมชน (พระราชบัญญัติการสาธารณสุข ฉบับที่ 2, 2550, หน้า 1)

มูลฝอย หมายถึง สิ่งที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์แล้ว ซึ่งอยู่ในรูปของแข็ง อาจมีความชื้นปะปนอยู่ด้วย เป็นได้ทั้งสารประกอบอินทรีย์และสารอนินทรีย์ (อำนาจ เจริญศิลป์, 2543, หน้า 246)

ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ มูลฝอย หมายถึง บรรดาสิ่งของที่เสื่อมคุณภาพ ชำรุด หรือของที่ไม่ต้องการใช้แล้ว ทั้งเน่าเปื่อยได้และไม่เน่าเปื่อย ทั้งนี้รวมถึงตลอดถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ ถุงพลาสติก ภาชนะใส่อาหาร เถ้า ฝุ่นละออง มูลฝอยที่เป็นพิษ หรืออันตรายจากชุมชน และเศษวัสดุที่ทิ้งจากบ้านเรือน ที่พักอาศัย

สถานการณ์มูลฝอย

มูลฝอย เป็นสิ่งเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตและการอุปโภค ซึ่งเสื่อมสภาพจนใช้การไม่ได้หรือไม่ต้องการใช้แล้ว ซึ่งเป็นปัญหาของครัวเรือน ชุมชน และประเทศ มูลฝอยยังเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มากมาย เช่น มลพิษทางอากาศที่เกิดจากการเผา มูลฝอยกลางแจ้ง ทำให้เกิดควันและสารพิษ มลพิษทางน้ำที่เกิดขึ้นจากการกองมูลฝอยค้างบนพื้นดินเมื่อฝนตกจะเกิดน้ำชะมูลฝอยไหลลงสู่แม่น้ำจะเกิดน้ำเน่าเสีย เป็นแหล่งพาหะนำโรค เกิด

เหตุรำคาญ ไม่น่าดู ส่งกลิ่นเหม็นรบกวน และความปนเปื้อนที่เกิดจากมูลฝอยติดเชื้อ สามารถแพร่โรคกระจายไปสู่คนได้

ในปี 2550 มีปริมาณมูลฝอยชุมชนทั่วประเทศประมาณ 14.72 ล้านตัน หรือวันละ 40,332 ตัน (ยังไม่รวมข้อมูลปริมาณมูลฝอยก่อนนำมาทิ้งในถัง) เพิ่มขึ้นจากปี 2549 ประมาณ 0.12 ล้านตัน หรือร้อยละ 1 อย่างไรก็ตาม ปริมาณมูลฝอยต่อคนต่อวันเฉลี่ยทั่วประเทศยังคงอยู่ที่ประมาณ 0.65 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2550, หน้า 15)

การคาดการณ์ปริมาณมูลฝอยในเทศบาล 15 แห่ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546-2566 พบว่า มูลฝอยที่คาดการณ์ไว้เพิ่มขึ้นตลอดช่วง 20 ปี ได้แก่ เทศบาลนครปากเกร็ดเพิ่มขึ้น 148.02 ตันต่อวัน เทศบาลนครสมุทรสาครเพิ่มขึ้น 78.43 ตันต่อวัน เทศบาลตำบลชะอำเพิ่มขึ้น 10.22 ตันต่อวัน เทศบาลนครลำปางเพิ่มขึ้น 16.85 ตันต่อวัน เทศบาลนครพิษณุโลกเพิ่มขึ้น เพิ่มขึ้น 47.52 ตันต่อวัน เทศบาลเมืองหนองคายเพิ่มขึ้น 8.11 ตันต่อวัน เมืองพัทยาเพิ่มขึ้น 658.74 ตันต่อวัน เทศบาลตำบลประจันตคามเพิ่มขึ้น 0.74 ตันต่อวัน เทศบาลนครหาดใหญ่เพิ่มขึ้น 103.75 ตันต่อวัน เทศบาลเมืองฉะเชิงเทราเพิ่มขึ้น 12.91 ตันต่อวัน เทศบาลตำบลนางรองเพิ่มขึ้น 6.88 ตันต่อวัน เทศบาลเมืองกระบี่เพิ่มขึ้น 27.08 ตันต่อวัน เทศบาลตำบลหลังสวนเพิ่มขึ้น 4.33 ตันต่อวัน เทศบาลตำบลท่าตะโกเพิ่มขึ้น 7.27 ตันต่อวัน และเทศบาลนครขอนแก่นเพิ่มขึ้น 221.06 (อำนวยการ ทองสถิตย์, 2547, หน้า 6 -13)

ข้อมูลจากเทศบาลฉะเชิงเทราปี 2550 พบว่ามีปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาลประมาณ 55 ตันต่อวัน (เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา, 2550, หน้า 19) และจากข้อมูลข้างต้น มูลฝอยมีปริมาณแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปีโดยเฉพาะในเขตเทศบาลต่าง ๆ โดยการคาดการณ์ปริมาณมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทราตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546-2566 คาดว่ามูลฝอยของจะเพิ่มสูงขึ้น 12.91 ตันต่อวัน หากไม่มีการจัดการมูลฝอยที่ดีพอ ก็จะทำให้มูลฝอยตกค้างในเทศบาลเมืองฉะเชิงเทราเป็นจำนวนมาก

รูปแบบการคัดแยกมูลฝอย

มูลฝอยสามารถแบ่งออกได้หลายประเภทตามเกณฑ์ที่ใช้แบ่ง เช่น มูลฝอยเปียกกับมูลฝอยแห้ง หรือมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ได้อีกกับมูลฝอยที่ต้องกำจัด เป็นต้น ในที่นี้แบ่งประเภทมูลฝอยออกเป็น 4 ประเภท (กรมควบคุมมลพิษ, 2552, หน้า 3-6) ดังนี้

1. มูลฝอยทั่วไป (General Waste) เป็นมูลฝอยมีลักษณะที่ย่อยสลายยาก และไม่คุ้มค่าสำหรับการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น ห่อพลาสติกใส่ขนม ถุงพลาสติกบรรจุผงซักฟอก

พลาสติกห่อลูกอม ซองขนมมีกึ่งสำเร็จรูป ถุงพลาสติกเบื้อนเศษอาหาร โฟมเบื้อนอาหาร พอยล์เบื้อนอาหาร ซองหรือถุงพลาสติกสำหรับ บรรจุเครื่องอุปโภคด้วยวิธีรีดความร้อน เป็นต้น

2. มูลฝอยอินทรีย์ (Organic Waste) เป็นมูลฝอยจากครัวเรือน ภัตตาคาร โรงอาหาร ตลาดสด และการเกษตรกรรม ได้แก่ เศษอาหาร เศษผัก เศษเนื้อ เศษผลไม้ ซากสัตว์ มูลสัตว์ มูลฝอยประเภทนี้จะเป็นพวกที่ย่อยสลายและเน่าเปื่อยได้ง่ายเพราะว่าเป็นสารประกอบอินทรีย์ที่มีความชื้นค่อนข้างสูง ประกอบกับมูลฝอยประเภทนี้ มีกลิ่นเหม็นการกำจัดมูลฝอยประเภทนี้ควรพิจารณาความเป็นไปได้ในการหมักทำปุ๋ยก่อนการกำจัด

3. มูลฝอยอุตสาหกรรม (Industrial Waste) เป็นเศษวัสดุที่เกิดจากการผลิตหรือขั้นตอนการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรม อาจเป็นสารอินทรีย์ที่เน่าเปื่อยซึ่งขึ้นอยู่กับชนิดของอุตสาหกรรม ซากยานพาหนะที่หมดสภาพการใช้งานหรือใช้งานไม่ได้แล้ว รวมทั้งชิ้นส่วนประกอบของยานพาหนะด้วย เช่น ยาง แบตเตอรี่ เป็นต้น ในการกำจัดควรพิจารณาการแยกชิ้นส่วนที่ยังสามารถนำกลับมาใช้ได้

4. มูลฝอยติดเชื้อและมูลฝอยอันตราย (Hazardous Waste) เป็นมูลฝอยจากสถานพยาบาล หรืออื่น ๆ ซึ่งต้องใช้กรรมวิธีในการทำลายเป็นพิเศษ ได้แก่ วัสดุที่ผ่านการใช้ในโรงพยาบาล แบตเตอรี่ กระป๋องสี พลาสติก ฟิล์มถ่ายรูป ถ่านไฟฉาย เป็นต้น การกำจัดมูลฝอยติดเชื้อจากโรงพยาบาลจะทำลายโดยการเผาในเตาเผา ส่วนมูลฝอยอันตรายอื่น ๆ ต้องดำเนินการอย่างระมัดระวัง

ในการดำเนินการคัดแยกมูลฝอย เพื่อให้ได้ผลดีที่สุดควรจะให้มีการคัดแยกประเภทตั้งแต่แหล่งกำเนิดของมูลฝอย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากครัวเรือน สำหรับการคัดแยกประเภทมูลฝอยที่เกิดขึ้นในบ้านโดยการคัดแยกเป็นหมวดหมู่ เพื่อง่ายต่อการนำมาใช้ใหม่ การขาย การบริจาค หรือการกำจัด เป็นต้น การคัดแยกมูลฝอยในบ้านเรือนสามารถกำหนดประเภทได้ดังนี้

1. เศษกระดาษ ควรแยกเป็นกระดาษแต่ละประเภทของกระดาษให้ชัดเจน เช่น หนังสือพิมพ์ เศษกระดาษ หรือพวกกล่องกระดาษ โดยสามารถนำไปขายหรือใช้ประโยชน์อย่างอื่น
2. เศษพลาสติก ได้แก่ พวกถุงพลาสติกต่าง ๆ ที่สามารถนำไปใช้ได้ใหม่หรือพวกที่ใช้ไม่ได้ก็อาจทิ้งไป นอกจากนี้พวกขวดพลาสติกต่าง ๆ ให้รวบรวมและนำไปขายได้
3. เศษโลหะที่ปะปนมากับมูลฝอยในบ้าน ซึ่งอาจมีไม่มากควรแยกไว้ก่อนจะนำไปขาย หรือนำไปกำจัด หรือพวกกระป๋องเครื่องดื่มต่าง ๆ ก็ควรแยกไว้ต่างหาก
4. เศษยาฆ่าแมลงหรือสารเคมีหรือวัตถุอันตรายจะต้องแยกกันไว้ต่างหาก เพื่อรวบรวมไปกำจัดหรือทำลายตามความเหมาะสม

5. เศษผ้าที่ไม่ต้องการ ควรแยกต่างหากเอาไว้บริจาคหรือแปลงรูปไปใช้อย่างอื่น เช่น ทำผ้าเช็ดมือ ผ้าเช็ดพื้น เป็นต้น

6. เศษมูลฝอยที่ไม่สามารถจะนำมาใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้ ให้ทิ้งรวมกันในภาชนะเพื่อนำไปฝังกลบ เช่น เศษผัก ผลไม้ และเศษอาหารที่เหลือ

เมื่อพิจารณาถึงการแยกประเภทต่าง ๆ ของมูลฝอยแล้วจะเห็นได้ว่าควรจะมีถังหรือที่รองรับมูลฝอยถึง 6 ใบ ตามประเภทที่แยกไว้ แต่อย่างไรก็ตามอาจลดลงเหลือเพียง 3 ประเภท (กรมควบคุมมลพิษ, 2551, หน้า 29-30) คือ มูลฝอยเปียก ได้แก่ เศษอาหาร เศษผัก เศษผลไม้ มูลฝอยแห้ง ได้แก่ พวกเศษมูลฝอยต่าง ๆ ที่ไม่เปียกชื้น รวมถึงมูลฝอยรีไซเคิลด้วย และมูลฝอยอันตราย ได้แก่ หลอดไฟฟลูออเรสเซนต์ ถ่านไฟฉาย ยาน้ำแมลง

จากคู่มือแนวทางและข้อกำหนดเบื้องต้นการลดและการใช้ประโยชน์มูลฝอยของกรมควบคุมมลพิษได้กำหนดรูปแบบการคัดแยกไว้ 3 รูปแบบ ดังนี้ (กรมควบคุมมลพิษ, 2549, หน้า 18)

รูปแบบที่ 1 การคัดแยกเป็น 2 ประเภท คือ มูลฝอยย่อยสลายและมูลฝอยทั่วไป โดยมูลฝอยย่อยสลายประเภทเศษอาหาร ผลไม้ ใบไม้ จะถูกแยกแล้วนำไปเก็บรวบรวมไว้ในภาชนะรองรับมูลฝอยย่อยสลาย ส่วนมูลฝอยทั่วไป และมูลฝอยรีไซเคิล ประเภทแก้ว กระดาษ พลาสติก โลหะ นำเก็บรวบรวมไว้ในภาชนะรองรับมูลฝอยทั่วไป

รูปแบบที่ 2 การคัดแยกมูลฝอยเป็น 3 ประเภท คือมูลฝอยรีไซเคิล มูลฝอยย่อยสลาย และมูลฝอยทั่วไป โดยมูลฝอยที่สามารถรีไซเคิลได้ เช่น แก้ว กระดาษ พลาสติก โลหะ จะถูกรวบรวมแยกจากมูลฝอยย่อยสลายได้และมูลฝอยทั่วไป

รูปแบบที่ 3 การคัดแยกมูลฝอยออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ มูลฝอยย่อยสลาย มูลฝอยรีไซเคิล มูลฝอยอันตราย และมูลฝอยทั่วไป

การคัดแยกมูลฝอยเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากการมีมูลฝอย และถือว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สำคัญต่อความสำเร็จของการนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เนื่องจากสามารถลดการปนเปื้อนจากมูลฝอยประเภทอื่น ส่งผลให้วัสดุที่นำไปใช้ประโยชน์ด้านต่าง ๆ มีคุณภาพสูงลดค่าใช้จ่ายการคัดแยกมูลฝอย เมื่อมูลฝอยสามารถนำมาใช้ใหม่ได้มากขึ้น ก็ส่งผลให้ปริมาณมูลฝอยที่จะต้องนำไปกำจัดทิ้งขั้นสุดท้ายลดลง ส่วนรูปแบบของภาชนะรองรับมูลฝอย ควรกำหนดหรือตกลงกันเองในบ้าน ทั้งนี้เพื่อเป็นที่เข้าใจและยอมรับของคนในบ้าน สถานที่ตั้งถังรองรับมูลฝอยต้องอยู่ในที่เหมาะสม สะดวกในการแยก การทิ้ง หรือการเก็บมูลฝอยอันตรายจะต้องเก็บไว้ในที่มีฉีดยาปิดกั้นจากเด็ก สัตว์เลี้ยง หรือแหล่งความร้อนต่าง ๆ รูปแบบการคัดแยกมูลฝอย มีหลายรูปแบบ

ตามประเภทมูลฝอย ลักษณะการนำไปใช้ประโยชน์ ความพร้อมของชุมชน และศักยภาพในการเก็บรวบรวม

ในการศึกษารั้วนี้ เทศบาลเมืองจะเชิงเทรามีการกำหนดประเภทของมูลฝอยที่เกิดขึ้นเป็น 3 ประเภท เพื่อให้เกิดการคัดแยกมูลฝอยเป็นแบบระบบถึงสามใบ ได้แก่ มูลฝอยแห้ง ได้แก่ ถุงพลาสติก ถุงกระดาษ กระดาษ โลหะ อลูมิเนียม หนังสือพิมพ์ กล่องกระดาษ ขวดแก้ว ขวดพลาสติก มูลฝอยเปียก ได้แก่ เศษผัก เปลือกผลไม้ เศษอาหาร และมูลฝอยอันตราย ได้แก่ กระป๋องสเปรย์ กระป๋องฉีดยาฆ่าแมลง หลอดไฟลู่ออเรสเซนส์ ขวดน้ำยาทำความสะอาดพื้น ขวดน้ำยาล้างห้องน้ำ ถ่านไฟฉาย ถ่านนาฬิกาเบตเตอรี่มือถือ

ข้อกำหนดเกี่ยวกับสถานที่คัดแยกมูลฝอย กิจกรรมการคัดแยกมูลฝอย จะเริ่มขึ้นตั้งแต่ในที่พักอาศัย ไปจนถึงสถานที่กำจัด เพื่อให้การคัดแยกมูลฝอย มีประสิทธิภาพ กรมควบคุมมลพิษ ได้มีข้อกำหนดเกี่ยวกับสถานที่คัดแยกมูลฝอยไว้ สรุปประเด็นสำคัญไว้ดังนี้ (กรมควบคุมมลพิษ, 2549, หน้า 16-20)

1. การคัดแยกในแหล่งที่พักอาศัย การดำเนินการคัดแยกมูลฝอย เพื่อให้ได้ผลดีที่สุดควร จะให้มีการคัดแยกประเภทตั้งแต่แหล่งกำเนิดของมูลฝอยโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากครัวเรือน โดยการคัดแยกเป็นหมวดหมู่เพื่อง่ายต่อการนำมาใช้ใหม่ การขาย การบริจาคหรือการกำจัด เป็นต้น และการให้บุคคลที่อาศัยอยู่ในบ้านเรือน อาคารที่พักอาศัย อาคาร สำนักงาน สถาบันการศึกษา ห้างสรรพสินค้า โรงแรม สถานประกอบการและสถานที่อยู่อาศัยอื่น ๆ ดำเนินการคัดแยกและเก็บกักที่เกิดขึ้นดังต่อไปนี้

1.1 คัดแยกมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้หรือมูลฝอยรีไซเคิล ออกจากมูลฝอยย่อยสลาย มูลฝอยอันตรายและมูลฝอยทั่วไป

1.2 จัดเก็บมูลฝอยที่ทำการคัดแยกแล้วในบ้านเรือนไว้ในถุงหรือถังมูลฝอยแบบแยก ที่หน่วยงานราชการจัดเตรียมไว้

1.3 จัดเก็บมูลฝอยที่ทำการคัดแยกแล้วในสถานประกอบการและอาคารที่พักอาศัยอื่น ๆ ที่ไม่ใช่บ้านเรือน ไว้ในภาชนะรองรับมูลฝอยแบบแยกประเภท

1.4 จัดวางภาชนะรองรับมูลฝอยแบบแยกประเภทในบริเวณที่มีอากาศถ่ายเทสะดวก มีแสงสว่างเพียงพอ ไม่กีดขวางทางเดิน อยู่ห่างจากสถานที่ประกอบอาหาร ที่รับประทานอาหาร และแหล่งน้ำดื่ม

1.5 ให้จัดเก็บมูลฝอยอันตราย หรือภาชนะบรรจุสารที่ไม่ทราบแน่ชัดเป็นสัดส่วน แยกต่างหากจากมูลฝอยอื่น ๆ เพื่อป้องกันการกระจายของสารพิษ หรือการระเบิด แล้วให้นำไป รวบรวมไว้ในภาชนะหรือสถานที่รวบรวมมูลฝอยอันตรายของชุมชน

1.6 ห้ามจัดเก็บมูลฝอยอันตรายไว้รวมกัน โดยให้แยกเก็บเป็นประเภท ๆ หากเป็น ของเหลวให้ใส่ถังหรือภาชนะบรรจุที่มีฉลากและ ไม่รั่วไหล หากเป็นของแข็งหรือกึ่งของแข็งให้เก็บ ใส่ถังหรือภาชนะที่แข็งแรง

1.7 หลีกเลี่ยงการเก็บกักมูลฝอยที่ทำการคัดแยกแล้ว และมีคุณสมบัติที่เหมาะสมแก่ การเพาะพันธุ์พาหะนำโรค หรือที่อาจเกิดการรั่วไหลของสารพิษไว้เป็นเวลานาน

1.8 หากมีการใช้น้ำทำความสะอาดวัสดุคัดแยก หรือวัสดุเหลือใช้ที่มีไขมัน หรือ ตะกอนน้ำมันปนเปื้อน จะต้องระบายน้ำเสียนั้นผ่านตะแกรงและบ่อดักไขมันก่อนระบายสู่ท่อ น้ำ สาธารณะ

1.9 ห้ามเผา หลอม สกัดหรือดำเนินกิจกรรมอื่นใด เพื่อการคัดแยก การสกัดโลหะ มีค่า หรือการทำลายมูลฝอยในบริเวณที่พักอาศัย และพื้นที่ที่ไม่มีระบบป้องกันและควบคุมของเสีย ที่ เกิดขึ้น

2. การคัดแยกมูลฝอยในชุมชน หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการจัดการมูลฝอย จะต้อง จัดหาภาชนะสำหรับเก็บกักมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมีข้อพิจารณาที่สำคัญดังต่อไปนี้

2.1 จัดวางภาชนะรองรับมูลฝอยในบริเวณพื้นที่ที่มีประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น เช่น ตลาด ที่พักอาศัย สถาบันการศึกษา ชุมชน อุตสาหกรรม หรืออื่น ๆ โดยจัดวางภาชนะรองรับ มูลฝอยแบบแยกประเภทในอัตราไม่น้อยกว่า 500 ลิตร ต่อจุด 50-80 หลังคาเรือน หรือต่อประชากร 350 คนหรือตามความเหมาะสมของชุมชน เพื่อรอการเก็บขนไปกำจัด หรือดำเนินการอย่างอื่นโดย ให้มีความจุไม่น้อยกว่า 3 เท่าของปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน หรือตามความเหมาะสมของ สถานที่

2.2 การจัดหาภาชนะรองรับมูลฝอย หรือสถานที่เก็บกักมูลฝอยรวมในชุมชนโดยต้อง พิจารณาตามลักษณะของมูลฝอยที่จะทำการคัดแยกซึ่งมี 3 รูปแบบ คือ

2.2.1 จัดหาภาชนะหรือสถานที่เก็บกักมูลฝอยย่อยสลายและมูลฝอยรีไซเคิล

2.2.2 จัดหาภาชนะหรือสถานที่เก็บกักมูลฝอยรีไซเคิล มูลฝอยย่อยสลายและ มูลฝอยอันตราย

2.2.3 จัดหาภาชนะหรือสถานที่เก็บกักมูลฝอยรีไซเคิล มูลฝอยย่อยสลาย มูลฝอยทั่วไป และมูลฝอยอันตราย

2.3 มูลฝอยจะถูกเก็บรวบรวมไว้ในภาชนะรองรับแบบแยกประเภทตามที่ได้ระบุไว้ในภาชนะ หรือสถานที่เก็บกักมูลฝอยซึ่ง ได้จัดเตรียมไว้สำหรับชุมชนนั้น

2.4 จัดให้มีศูนย์รับซื้อมูลฝอยรีไซเคิลสำหรับชุมชน พร้อมทั้งเครื่องมืออุปกรณ์ประกอบการดำเนินงานเท่าที่จำเป็น เช่น เครื่องอัด และเครื่องตัด เป็นต้น

2.5 จัดให้มีกิจกรรมที่สร้างกลไกการคัดแยกและใช้ประโยชน์มูลฝอยในชุมชน เช่น การจัดตั้งธนาคารมูลฝอย กิจกรรมมูลฝอยแลกไข่ ผักปาร์ไซเคิล ตลาดนัดรีไซเคิล การหมักปุ๋ยชีวภาพ

2.6 จัดให้มีการอบรมด้านการคัดแยกมูลฝอยที่ถูกสุขลักษณะให้แก่ ผู้คัดแยกมูลฝอย เพื่อลดปัญหาความเสี่ยงต่อสุขภาพอนามัยและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการดำเนินงานคัดแยกที่ไม่ถูกต้อง

เทศบาลเมืองฉะเชิงเทราได้มีการจัดวางภาชนะรองรับมูลฝอยในบริเวณพื้นที่ที่มีประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น เช่น ตลาด ที่พักอาศัย สถาบันการศึกษา ชุมชน โดยจัดหาภาชนะรองรับมูลฝอยเปียก มูลฝอยแห้ง และมูลฝอยอันตราย ได้มีการจัดอบรมให้ความรู้และจัดกิจกรรมการคัดแยกมูลฝอยให้กับชุมชน เช่น การจัดตั้งธนาคารมูลฝอย การทำน้ำหมักจุลินทรีย์ใช้ในบ้านเรือน เป็นต้น

การจัดการมูลฝอยของเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา

ปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้น ประมาณ 55 ตันต่อวัน ซึ่งคิดเป็นอัตราการเกิดมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลประมาณ 0.8 กิโลกรัม/คน/วัน กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม มีรถยนต์ที่ใช้จัดเก็บมูลฝอย รวม 14 คัน ได้แก่ รถยนต์อัดท้ายขนาดความจุ 10 ลูกบาศก์เมตรจำนวน 7 คัน รถยนต์เก็บมูลฝอยขนาดความจุ 4 ลูกบาศก์เมตรจำนวน 2 คัน รถยนต์เปิดข้างท้ายขนาดความจุ 11.4 ลูกบาศก์เมตรจำนวน 1 คัน รถบรรทุก 6 ล้อขนาดความจุ 6 ลูกบาศก์เมตรจำนวน 1 คัน รถปิคอัพเปิดข้างท้ายขนาดความจุ 3 ลูกบาศก์เมตรจำนวน 1 คัน รถมูลฝอยชนิดขอเกี่ยวขนาดความจุ 6 ลูกบาศก์เมตรจำนวน 2 คัน (เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา, 2550, หน้า 19) เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา มีสถานีขนถ่ายมูลฝอยตั้งอยู่ที่ตำบล บางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา มีพื้นที่ประมาณ 30 ไร่ ห่างจากเขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทราเป็นระยะทาง 7 กิโลเมตร มีระบบกำจัดมูลฝอยแบบฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล โดยวิธีเทกองลงบ่ออัดแน่น ตั้งอยู่ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา มีพื้นที่ประมาณ 80 ไร่ และอยู่ห่างจากสถานีขนถ่ายมูลฝอย ประมาณ 50 กิโลเมตร

นอกจากนี้เทศบาลเมืองฉะเชิงเทราได้มีการดำเนิน โครงการและกิจกรรมในการคัดแยก มูลฝอย ไว้ดังนี้

1. รูปแบบการคัดแยกมูลฝอยของเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา ส่วนสำคัญที่จะทำให้การ คัดแยกมูลฝอยประสบผลสำเร็จนอกเหนือจากการประชาสัมพันธ์รณรงค์ให้เกิดความรู้ และการ ปฏิบัติการคัดแยกมูลฝอยที่ถูกต้องแล้ว คือการจัดหาภาชนะรองรับมูลฝอยอย่างเพียงพอและ เหมาะสม ทางเทศบาลเมืองฉะเชิงเทราได้จัดรูปแบบการคัดแยกมูลฝอยเป็นแบบระบบถังสามใบ สีเขียว สีเหลือง และสีส้ม ดังนี้

1.1 ถังสีเขียว สำหรับใส่มูลฝอยเปียกหรือมูลฝอยที่เน่าเสีย และย่อยสลายได้เร็ว นำมา หมักทำปุ๋ย เช่น พืช เปลือกผลไม้ เศษอาหาร

1.2 ถังสีเหลือง สำหรับใส่มูลฝอยรีไซเคิลหรือมูลฝอยแห้ง เช่น แก้ว กระดาษ โลหะ พลาสติก อลูมิเนียม เศษผ้า เป็นต้น

1.3 ถังมูลฝอยพิษสีส้ม สำหรับใส่มูลฝอยอันตรายหรือมูลฝอยที่เป็นพิษต่อสิ่งมีชีวิต และสิ่งแวดล้อม เช่น หลอดฟลูออเรสเซนต์ ถ่านไฟฉาย กระป๋องสีสเปรย์ กระป๋องยาฆ่าแมลง ภาชนะบรรจุสารอันตรายต่าง ๆ

สำหรับสถานที่ตั้งถังมูลฝอย ได้แก่ ชุมชน บ้านเรือน ตลาด โรงเรียน ป้ายน้ำมัน ห้างสรรพสินค้า ฯลฯ มีการนำมูลฝอยจากถังสีเหลืองไปรีไซเคิล และนำมูลฝอยจากถังสีเขียวไป หมักทำปุ๋ย รวมทั้งมูลฝอยอันตรายจากถังสีส้ม ไปฝังกลบวิธีพิเศษ

2. ตัวอย่างโครงการของ เทศบาลเมืองฉะเชิงเทราที่ได้ดำเนินการ เกี่ยวกับการคัดแยก มูลฝอยมีดังต่อไปนี้

2.1 ชนาकरมูลฝอย การทำชนาकरมูลฝอยเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ ประชาชน หรือเยาวชน นักเรียนในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการรวบรวมมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน หรือสถานศึกษา จากนั้นจำหน่ายให้กับร้านรับซื้อมูลฝอย รายได้ที่เกิดจากการจำหน่ายมูลฝอย ก็จะ มีการระดมไว้เป็นกองทุนส่วนกลางส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งปันคืนให้กับเจ้าของมูลฝอยที่นำมา จำหน่ายหรืออาจปันคืนให้เจ้าของมูลฝอยทั้งหมดก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับที่การจัดการ ในกรณีของการทำ ชนาकरมูลฝอย ต้องอาศัยการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนที่มีความสนใจ โดยให้สมาชิกรวบรวม มูลฝอยมากองรวมไว้ที่บริเวณส่วนกลางที่จัดเตรียมไว้ จากนั้นประสานไปยังร้านรับซื้อของเก่ามา รับซื้อไป รายได้ที่เกิดขึ้นจะแบ่งปันให้กับสมาชิกโดยคิดตามปริมาณมูลฝอยที่รวบรวม ได้

2.2 โครงการชาวฉะเชิงเทรา ร่วมมือ ร่วมใจ ลดเมืองร้อน ทางเทศบาลเมือง ฉะเชิงเทรา และประชาชนชาวเมืองฉะเชิงเทรา ได้ตระหนักถึงปัญหาภาวะโลกร้อนจึงได้ดำเนิน

โครงการลดเมืองร้อน ด้วยมือเรา วัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชน เยาวชน มีความรู้ เกิดความตระหนัก และหันมาให้ความสนใจปัญหาภาวะโลกร้อน เพื่อให้เกิดกิจกรรมลดปริมาณมูลฝอย ที่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเกิดผลผลิตที่นำไปใช้ประโยชน์ได้ โดยจัดกิจกรรมลดปริมาณมูลฝอย ซึ่งได้แก่ ดำเนินการรณรงค์ให้นำหมักจุลินทรีย์ จากเศษผัก ผลไม้ ใน โรงเรียนและชุมชน นำน้ำหมักที่ได้ไปรดแปลงค่น้ำเสียในคลอง และท่อระบายน้ำในเขตเมืองฉะเชิงเทรา จัดตั้งและดำเนินการธนาคารวัสดุรีไซเคิลชุมชน อย่างน้อย 1 แห่ง ดำเนินการโดยชุมชน จัดหาและตั้งภาชนะรองรับมูลฝอยอันตรายในพื้นที่ ส่วนด้านการประชาสัมพันธ์ ได้มีการเผยแพร่ภาพข่าว กิจกรรม และข่าวสารเกี่ยวกับภาวะโลกร้อนและการลดปริมาณมูลฝอย ทางเดลิทิวทีวีท้องถิ่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และเวปไซด์ของเทศบาล

ดังนั้นในการศึกษาพฤติกรรมและการคัดแยกมูลฝอยครั้งนี้ ได้ใช้รูปแบบการแยกประเภทมูลฝอยตามเทศบาลเมืองฉะเชิงเทราไว้ 3 ประเภท ดังนี้

มูลฝอยเปียก หมายถึง อินทรีย์วัตถุที่สามารถย่อยสลายได้ง่าย มีความชื้นสูง ได้แก่ เศษผัก เปลือกผลไม้ เศษอาหาร

มูลฝอยแห้ง หมายถึง มูลฝอยที่มีความชื้นต่ำ ได้แก่ ถุงพลาสติก ถุงกระดาษ โฟมบรรจุอาหาร และหมายรวมถึง มูลฝอยรีไซเคิลด้วย ได้แก่ กระดาษ โลหะ อลูมิเนียม หนังสือพิมพ์ กล่องกระดาษ ขวดแก้ว ขวดพลาสติก

มูลฝอยอันตราย หมายถึง ของเสียที่มีพิษมีฤทธิ์กัดกร่อนและระเบิดได้ง่าย ต้องมีกรรมวิธีในการทำลายความเป็นพิษ ได้แก่ กระป๋องสเปรย์ กระป๋องฉีดยาฆ่าแมลง หลอดไฟ ฟลูออเรสเซนต์ ขวดน้ำยาทำความสะอาด ขวดน้ำยาล้างห้องน้ำ ถ่านไฟฉาย ถ่านนาฬิกา แบตเตอรี่มือถือ

แนวคิดทฤษฎีทัศนคติ

1. ความหมายของทัศนคติ ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2541, หน้า 4) กล่าวว่า ทัศนคติ ว่าเป็นความพร้อมในการกระทำของบุคคลต่อสิ่งใด บุคคลใด ความพร้อมดังกล่าวของบุคคล เห็นได้จากพฤติกรรมที่บุคคลแสดงต่อสิ่งนั้น ว่าชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

เธอร์ส โธน (Thurstone, 1946 อ้างถึงใน ทรงพล กลัปศรี, 2547 หน้า 7) กล่าวว่า ทัศนคติเป็นระดับความมากน้อยของความรู้สึกในด้านบวกและลบที่มีต่อสิ่งหนึ่ง (Psychological Object) ซึ่งอาจจะเป็นอะไรก็ได้หลายอย่าง เป็นต้นว่า สิ่งของ บุคคล บทความ องค์กร ความคิด ฯลฯ ความรู้สึกเหล่านี้ผู้รู้สึกสามารถบอกความแตกต่างว่า เห็นด้วย หรือ ไม่เห็นด้วย

จิรวัดน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์ (2538, หน้า 133) กล่าวว่า ทักษะเป็นสิ่งที่ยั่งยืนและเป็น การแสดงออกของค่านิยมหรือความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งถ้าบุคคลมีความรู้และ ทักษะที่ดีก็จะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่ดีตามมา

2. การเกิดทักษะ ทักษะไม่ได้เกิดขึ้นฉับพลัน แต่จะค่อย ๆ สะสมจากประสบการณ์ หรือสิ่งเร้าต่าง ๆ ทักษะจะเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของบุคคล ปัจจัยที่ก่อให้เกิด ทักษะของบุคคลนั้นได้มีนักวิชาการให้ความเห็นไว้ ดังนี้

ประภาเพ็ญ สุวรรณ และสวิง สุวรรณ (2536, หน้า 62-63) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า การสร้าง ทักษะนี้จำเป็นจะต้องพิจารณาถึงส่วนประกอบต่าง ๆ ของทักษะด้วยว่า แต่ละส่วนประกอบนั้น สามารถสร้างขึ้นมาได้อย่างไร

2.1 การเกิดทักษะทางการรู้เชิงประเมินค่า (Cognitive Component) จาก สิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน บุคคลรับและสัมผัสสิ่งต่าง ๆ เป็นจำนวนนับไม่ถ้วน บุคคลมักจะ แบ่งกลุ่มของ สิ่งที่ผ่านมาจากภายนอก เพื่อให้เกิดความง่ายในการให้ความหมาย หรือคิด เกี่ยวกับเรื่องนั้น โดยรวมสิ่งที่เหมือนกันหรือคล้ายกันเข้าด้วยกัน เพราะสมองของบุคคลย่อมจะ เป็นไปไม่ได้ที่จะรับสิ่งและจำสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้หมดทุกอย่าง ขบวนการแบ่งออกเป็นหมวดหมู่นี้ เรียกว่า Categorization การที่บุคคลจะมีปฏิกิริยาตอบโต้สถานการณ์ใด ๆ อย่างไรนั้น บุคคลมักจะ ได้ตอบสนองการที่คล้าย ๆ กันด้วยปฏิกิริยาที่คล้ายกัน การจัดหมวดหมู่จะช่วยบุคคลในด้านการ รับรู้ (Perception) แต่ในทางตรงกันข้าม อาจจะทำให้บุคคลเข้าใจสิ่งแวดล้อมในทางที่ผิดได้ โดยที่ บุคคลนั้นสรุปด้วยตนเองอย่างปราศจากข้อมูลที่ถูกต้อง การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ นี้เป็น ส่วนประกอบทางด้านความรู้ของทักษะ

2.2 การเกิดทักษะทางด้านความรู้สึก (Affective Component) ส่วนประกอบทักษะ ทางด้าน Affective Component ได้แก่ ความรู้สึกหรืออารมณ์ที่เป็นไปในด้านบวก (Positive) หรือ ด้านลบ (Negative) ในทางสรีรวิทยาแล้ว อารมณ์จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับสถานการณ์ที่มาเรารู้สึก หรือความรู้สึกว่าเป็นไปทางด้านบวกหรือลบได้ ซึ่งก็หมายถึง Affective Component นั้นเอง ตัวอย่างเช่น ถ้าบุคคลหนึ่งมีประสบการณ์โดยผ่านสิ่งเร้าอย่างหนึ่งซึ่งมีคำอธิบายเกี่ยวกับสิ่งนั้น อย่างแจ่มแจ้ง บุคคลนั้นก็จะมีไม่มีความรู้สึกกลัว แต่ถ้าไม่ได้รับคำอธิบายที่เพียงพออาจจะเกิด อารมณ์กลัว

2.3 การเกิดทักษะทางการมุ่งกระทำ (Behavioral Component) บรรทัดฐานทาง สังคม (Social Norms) จะมีอิทธิพลต่อการเกิดทักษะทางด้าน Behavioral Component มาก บรรทัดฐานทางสังคมเป็นความคิดที่กลุ่มชนเชื่อว่า อะไรเป็นสิ่งที่ถูกต้อง และเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

บรรทัดฐานของสังคมนี้ขึ้นอยู่กับแต่ละประเทศ โดยบรรทัดฐานเหล่านี้จะควบคุมความประพฤติ การปฏิบัติหรือการแสดงออกของแต่ละบุคคล

3. แหล่งที่ทำให้เกิดทัศนคติ ประภาเพ็ญ สุวรรณ และสวิง สุวรรณ (2536, หน้า 64-65) กล่าวถึง แหล่งที่ทำให้เกิดทัศนคติที่สำคัญคือประสบการณ์เฉพาะอย่าง การติดต่อสื่อสารข่าวสารกับบุคคลอื่น แบบอย่าง (Models) และสถาบันต่าง ๆ ในสังคม (Institutional Factors)

3.1 ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific Experiences) คือ วิธีการเรียนรู้ทัศนคติจากประสบการณ์เฉพาะอย่างกับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับทัศนคตินั้น ทั้งในทางที่ดีและไม่ดี ถ้ามีประสบการณ์ที่ดีในการติดต่อบุคคลหนึ่ง ก็จะมีความรู้สึกชอบบุคคลนั้น ในทางตรงข้าม ถ้ามีประสบการณ์ที่ไม่ดีจากการพบปะ หรือติดต่อกับบุคคลนั้น ก็มักจะมีแนวโน้มไม่ชอบ เป็นต้น

3.2 การติดต่อข่าวสารกับบุคคลอื่น (Communication from Other) ทัศนคติหลายอย่างของบุคคลเกิดขึ้นจากการได้ติดต่อดูสารข่าวสารกับบุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการที่เด็กได้รับในครอบครัว โรงเรียน ฯลฯ

3.3 สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Model) ทัศนคติบางอย่างถูกสร้างขึ้นมาจากการเลียนแบบคนอื่น ขบวนการเกิดทัศนคติโดยวิธีนี้เกิดขึ้นได้โดยขั้นแรกจากเหตุการณ์บางอย่าง บุคคลจะมองเห็นว่าบุคคลอื่นมีการปฏิบัติอย่างไร ขั้นต่อไปบุคคลนั้นจะแปลความหมายของการปฏิบัตินั้น ในรูปของความเชื่อ ทัศนคติซึ่งมาจากการปฏิบัติของเขา ถ้าบุคคลนั้นให้ความเคารพนับถือยกย่องบุคคลที่แสดงปฏิกริยานั้นอยู่แล้วบุคคลนั้นจะยอมรับความรู้สึก ความเชื่อ ที่เขาคิดว่าบุคคลที่แสดงปฏิกริยานั้นมี

3.4 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional Factors) ทัศนคติของบุคคลหลายอย่างเกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากสถาบัน ได้แก่ โรงเรียน สถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา หน่วยต่าง ๆ เป็นต้น สถาบันเหล่านี้จะเป็นทั้งแหล่งที่มาและสิ่งสนับสนุนให้เกิดทัศนคติบางอย่างได้

4. การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Attitude Change) จีรวัดน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์ (2538) กล่าวถึงการวิเคราะห์กระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติไว้ว่ามี 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

4.1 การเอาใจใส่ (Attention) การที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลนั้น ในขั้นต้นบุคคลจะต้องยอมให้ความสนใจ และเอาใจใส่รับรู้ข้อความในการชักจูง ถ้าผู้รับการชักจูงขาดการเอาใจใส่รับรู้สิ่งที่ชักจูง การชักจูงจะถูกระงับเสียตั้งแต่เริ่มต้น ฉะนั้นการมีสมาธิ ไม่มีสิ่งรบกวนจิตใจ ความยินยอมที่จะรับฟัง จึงเป็นปัจจัยสำคัญของการให้ความเอาใจใส่ในการสื่อสารที่ใช้ชักจูง

4.2 ความเข้าใจ (Comprehension) ความเข้าใจจะเกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลเอาใจใส่รับฟังสารสื่อ นอกจากนั้นมียอดประกอบอื่น ๆ ที่จะเข้ามามีผลต่อความเข้าใจ สารสื่อชักจูงที่สำคัญ โดยองค์ประกอบเกี่ยวกับสารสื่อ สารสื่อควรใช้ข้อความชักจูงที่ทำให้ผู้รับเกิดความเข้าใจได้โดยง่าย มีความน่าเชื่อถือ มีวิธีการชักจูงซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของผู้รับ ไม่เร้าให้ผู้รับต้องใช้กลวิธีป้องกันตนเอง นอกจากนั้นยังขึ้นอยู่กับลักษณะและสภาพทางจิตใจของผู้รับสารด้วย

4.3 การยอมรับ (Yielding) การยอมรับมี 3 แบบคือ

4.3.1 การยอมตาม (Compliance) บุคคลยอมรับการชักจูงเพราะหวังว่าจะได้รับการยอมรับ หรือได้ความดีความชอบจากผู้มีอิทธิพลหรือกลุ่ม ยอมรับการชักจูงเพื่อหวังรางวัลและหลีกเลี่ยงการลงโทษ

4.3.2 การเลียนแบบแบบเทียบเคียง (Identification) บุคคลยอมรับการชักจูงเพราะหวังที่จะทำตนให้คล้ายคลึงกับผู้ชักจูง ซึ่งเป็นสิ่งที่ตนพอใจและอยากเลียนแบบ

4.3.3 การยอมรับเข้าไว้ภายในตน (Internalization) บุคคลยอมรับการชักจูงเพราะการชักจูงนั้น ทำให้เขาเห็นผลประโยชน์ที่จะได้รับและทำให้เขาเข้าใจโลกยิ่งขึ้น

4.4 การจดจำ (Retention) เมื่อเกิดการยอมรับแล้ว การเปลี่ยนทัศนคติจะคงอยู่ทนนานสักเท่าไรขึ้นอยู่กับความจำในเรื่องราวเกี่ยวกับทัศนคตินั้น ๆ ถ้าเป็นเรื่องราวที่มีความสำคัญต่อตัวบุคคลบุคคลจะจำได้นานวิธีการสื่อสารที่ดึงดูดความสนใจแก่ผู้รับและการเสนอสารนั้นบ่อย ๆ จะช่วยให้ความจำในเนื้อหานั้น ๆ ติดทนนาน

4.5 การกระทำ (Action) เป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายของการเปลี่ยนทัศนคติ คือ การแสดงพฤติกรรมเพื่อแสดงถึงการมีทัศนคตินั้น ๆ

การเปลี่ยนทัศนคติ เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรม จะต้องผ่านกระบวนการทั้ง 5 ขั้น ข้างต้น

5. การวัดทัศนคติ นักจิตวิทยาสังคมนิยมวัดใน 2 ลักษณะ คือ ทิศทาง และปริมาณขององค์ประกอบนั้น ๆ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2541, หน้า 8) ดังนี้

5.1 ทิศทาง (Direction) หมายถึง การประเมินค่าการรับรู้ การรู้สึก และการพร้อมกระทำไปในด้านที่เป็นบวกหรือเป็นลบ ซึ่งหมายถึงดีหรือเลว เช่น เกี่ยวกับองค์ประกอบทางความรู้ก็สามารถวัดได้ว่าบุคคลมีความรู้ในประเด็นที่ต้องการวัดในทางที่ว่าสิ่งนั้นดีหรือเลว ส่วนที่เกี่ยวกับองค์ประกอบทางการรู้สึกก็สามารถวัดได้ว่า บุคคลมีความรู้สึกต่อสิ่งนั้นไปในทางบวกหรือลบ คือ ในทางชอบและพอใจ หรือไม่ชอบไม่พอใจ ส่วนที่เกี่ยวกับองค์ประกอบทางความพร้อมกระทำก็สามารถที่จะให้การสนับสนุนหรือช่วยเหลือ ส่วนทางลบก็หมายถึงความพร้อมที่จะทำลาย ทำร้าย หรือขัดขวางความเจริญของสิ่งนั้น

5.2 ปริมาณ (Magnitude) หมายถึง ความเข้มข้นหรือปริมาณความรุนแรงของทัศนคติไปในทิศทางบวกหรือลบ นั่นคือ บุคคลอาจจะมีทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งอย่างรุนแรงมาก และต่ออีกสิ่งหนึ่งเพียงเบาบาง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสำคัญของสิ่งนั้น หรือขึ้นอยู่กับความพัวพันของบุคคลกับเรื่องนั้น ในอีกกรณีหนึ่งนิสิตที่ไปพูดโฆษณาชักจูงมิให้คนซื้อสินค้าต่างประเทศ เป็นผู้ที่มีความพัวพันกับเรื่องนี้มาก จึงมีทัศนคติที่รุนแรงต่อการซื้อสินค้าต่างประเทศด้วย แต่ถ้าบุคคลไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชาวเอสกิโมเลย ทัศนคติของบุคคลนั้นต่อชาวเอสกิโม ไม่ว่าจะไปในทางบวกหรือทางลบก็จะมีค่าเข้มข้นน้อย

ดังนั้นในการวัดทัศนคติเป็นการวัดความคิดรวบยอด เพื่อศึกษาภาวะทางจิตที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมเป็นตัวแปรแทรกซ้อนที่เราองไม่เห็น แต่รู้ว่ามีอยู่ ฉะนั้นการวัดจึงสามารถใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกตพฤติกรรม และวิธีการทางอ้อมทั้งหลาย เช่น เทคนิคการวัดแบบสะท้อนให้เห็นภาพ รวมไปถึงวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และเทคนิคการวัดความหมาย และมาตรวัดทัศนคติต่าง ๆ ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อวัดทัศนคติโดยตรง

สำหรับการวิจัยนี้ การวัดทัศนคติเป็นการวัดความคิดเห็น ความเชื่อ ในทางที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยที่มีต่อการคัดแยกประเภทมูลฝอย วัดตัวแปรดังกล่าวจากระดับความคิดเห็น โดยใช้มาตรวัดของลิเคิร์ท โดยอาศัยการสร้างข้อความวัดทัศนคติ ซึ่งข้อความจะมีทั้งข้อความที่มีลักษณะทางบวกและลบพอ ๆ กัน

แนวคิดทฤษฎีความรู้

ความรู้ เป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนเกิดความจำได้ โดยอาจจะเป็นการนึกได้หรือโดยการมองเห็น ได้ยิน จำได้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริงกฎเกณฑ์ โครงสร้าง และวิธีการแก้ไขปัญหา หรือรายละเอียดที่ได้ศึกษา ค้นคว้าจากประสบการณ์ประกอบกับการสังเกตและรวบรวมเป็นความจำ แล้วจึงแสดงออกเป็นพฤติกรรมที่ระลึกได้ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ และสวีส สุวรรณ, 2536, หน้า 10-11)

สุชาติ โสมประยูร (2542, หน้า 48) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม ทั้งสามอย่างนี้มีความหมายสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด แต่ละอย่างมักจะเกิดขึ้น โดยอิสระ แต่มักจะเกิดขึ้นรวม ๆ กัน และพึ่งพาอาศัยกัน การสร้างเสริมพฤติกรรมอย่างหนึ่งจะเป็นการพัฒนาพฤติกรรมอย่างอื่น ๆ

1. ระดับของความรู้ของบลูมและคณะ (Bloom et al., 1975) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้หรือพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ของคน ว่าประกอบด้วยความรู้ ตามระดับต่าง ๆ รวมถึง 6

ระดับ ซึ่งอาจพิจารณาจากระดับความรู้ในขั้นต่ำไปสู่ระดับของความรู้ในระดับที่สูงขึ้นไป รายละเอียดของแต่ละระดับมีดังนี้

1.1 ความรู้ (Knowledge) หมายถึง การเรียนรู้ที่เน้นถึงการจำการระลึกได้ถึงความคิด วัตถุ และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นความจำที่เริ่มจากสิ่งง่าย ๆ ที่เป็นอิสระแก่กัน ไปจนถึงความจำในสิ่งที่ยู่ยากซับซ้อนและมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน

1.2 ความเข้าใจหรือความคิดรวบยอด (Comprehension) จะเป็นความสามารถทางสติปัญญาในการขยายความรู้ ความจำ ให้กว้างออกไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล

1.3 การนำไปปรับใช้ (Application) เป็นความสามารถในการนำความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจหรือความคิดรวบยอด (Comprehension) ในเรื่องใด ๆ ที่มีอยู่เดิมไปแก้ไขปัญหาที่แปลกใหม่ของเรื่องนั้น

1.4 วิเคราะห์ (Analysis) ซึ่งเป็นความสามารถและทักษะที่สูงกว่าความเข้าใจและการนำไปปรับใช้ โดยมีลักษณะเป็นการแยกสิ่งที่จะพิจารณาออกเป็นส่วนย่อย ที่มีความสัมพันธ์กัน รวมทั้งการสืบค้นความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ เพื่อดูว่าส่วนประกอบปลีกย่อยนั้นสามารถเข้ากันได้หรือไม่ อันจะช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างแท้จริง

1.5 สังเคราะห์ (Synthesis) การสังเคราะห์จะมีลักษณะของการเป็นกระบวนการรวมเนื้อหาสาระของเรื่องต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน เพื่อสร้างรูปแบบหรือโครงสร้างที่ยังไม่ชัดเจนขึ้นมาก่อน อันเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ภายในขอบเขตของสิ่งที่กำหนดให้

1.6 ประเมินผล (Evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับความคิด ค่านิยมผลงาน คำตอบ วิธีการและเนื้อหาสาระเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง โดยมีการกำหนดเกณฑ์เป็นพื้นฐานในการพิจารณาตัดสิน จัดได้ว่าเป็นขั้นตอนสูงสุดที่ต้องใช้ความรู้ความเข้าใจ การนำไปปรับใช้ การวิเคราะห์และการสังเคราะห์เข้ามาพิจารณาประกอบกันเพื่อทำการประเมินผลสิ่งหนึ่งสิ่งใด

2. การวัดความรู้ การวัดผลความรู้ของบลูมและคณะ (Bloom et al., 1975) ได้เสนอแนวทางการวัดความรู้ทางพฤติกรรมในสิ่งต่อไปนี้

2.1 ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการจำ ซึ่งอาจแสดงออกมาในรูปของการจำได้ การระลึกได้ในส่วนเนื้อหาสาระ กระบวนการ แนวความคิดและทฤษฎีต่าง ๆ

2.2 ความสามารถในการตีความ และความเข้าใจในเนื้อหาสาระ เมื่อปรากฏอยู่ในรูปตาราง แผนภูมิ สัญลักษณ์ หรือรูปแบบอื่น ๆ

2.3 ความสามารถในการประยุกต์ วิเคราะห์ สรุปและประเมินค่าจากเนื้อหาสาระ
ในสถานการณ์ต่าง ๆ

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวัดความรู้ของประชาชนเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยอย่าง ถูกวิธี
รวมถึงนโยบายของทางเทศบาลเรื่องการคัดแยกมูลฝอย ในรูปการจำ ความเข้าใจ และสามารถนำ
ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการคัดแยกมูลฝอย

ทฤษฎีแรงจูงใจ

1. ทฤษฎีของมาสโลว์ มีจุดเน้นที่การตอบสนองความต้องการ ความต้องการย่อมขึ้นอยู่กับ
กับระดับของความจำเป็น ความต้องการใดมีความจำเป็นก่อนต้องได้รับการตอบสนองก่อน เมื่อ
ความต้องการนั้นได้รับการตอบสนองจนถึงระดับความพึงพอใจแล้วจะลดความจำเป็นลง ความ
ต้องการชนิดอื่นจะมีความจำเป็นมากขึ้นมาแทนที่ เมื่อได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจแล้ว
ความจำเป็นของความต้องการอีกชนิดหนึ่งจึงเกิดขึ้น และได้รับการตอบสนองอาจจะต้องกลับมาอีก
กรณีดังกล่าวอาจเกิดขึ้นได้กับบุคคล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ซึ่งอาจจะเปลี่ยนไปและ
พัฒนาการของวุฒิภาวะของบุคคล จะกล่าวถึงความต้องการตามลำดับ 5 ชั้น (ธนวรรธ ตั้งสินทรัพย์ศิริ,
2547, หน้า 303) ดังนี้

1.1 ความต้องการของร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน
เพื่อความอยู่รอด เช่น อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และการนอน การพักผ่อน
โดยมาสโลว์ได้กำหนดตำแหน่งซึ่งความต้องการเหล่านี้ได้รับการสนองไปยังระดับที่มีความจำเป็น
เพื่อให้ชีวิตอยู่รอดและความต้องการอื่นจะกระตุ้นบุคคลต่อไป

1.2 ความต้องการความมั่นคงหรือความปลอดภัย (Security or Safety Needs) ความ
ต้องการเหล่านี้เป็นความต้องการที่จะเป็นอิสระจากอันตรายด้านร่างกาย และความกลัวต่อการ
สูญเสียงาน ทรัพย์สิน อาหาร หรือที่อยู่อาศัย

1.3 ความต้องการการยอมรับหรือความผูกพัน (Affiliation or Acceptance Needs)
เนื่องจากบุคคลอยู่ในสังคมจะต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่น ทั้งในสังคมการทำงานหรือการ
ดำเนินชีวิตทั่วไปในชีวิตประจำวันเพราะมนุษย์ย่อมมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

1.4 ความต้องการการยกย่อง (Esteem Needs) ตามทฤษฎีมาสโลว์เมื่อบุคคลได้รับ
การตอบสนองความต้องการการยอมรับและจะต้องการการยกย่องจากตัวเองและบุคคลอื่น ความ
ต้องการนี้เป็นการพึงพอใจในอำนาจ (Power) ความภาคภูมิใจ (Prestige) สถานะ (Status) และความ
เชื่อมั่นในตนเอง (Self Confidence)

1.5 ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Needs for Self Actualization) มาสโลว์คำนึงว่าความต้องการในระดับสูงสุด เป็นความปรารถนาของมนุษย์ในความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ โดยมีศักยภาพและบรรลุความสำเร็จในสิ่งใดสิ่งหนึ่งในระดับสูงสุดตามที่ตั้งความฝันไว้

2. การนำแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ ในการศึกษาปัจจัยที่จะมีผลกับพฤติกรรม การคัดแยกมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา โดยอาศัยทฤษฎีมนุษยวิทยาของ มาสโลว์ เป็นหลักโดยสรุปดังนี้

2.1 ความต้องการขั้นแรกคือต้องการเพื่อให้ชีวิตอยู่รอด ดังนั้น การคัดแยกมูลฝอยเพื่อนำไปขายจึงเป็นแรงจูงใจขั้นพื้นฐานให้ประชาชนเกิดการคัดแยกมูลฝอย

2.2 ความมั่นคงหรือปลอดภัยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ดังนั้น ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชนจึงเป็นความต้องการของประชาชนที่จะเห็นชุมชนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่มีมูลฝอยตกค้างในชุมชน ไม่มีกลิ่นเหม็นของมูลฝอยและปลอดภัยจากเชื้อโรค จึงเห็นความสำคัญของการคัดแยกมูลฝอย

2.3 ความต้องการความผูกพันและการยอมรับทั้งในสังคมการทำงานและการดำเนินชีวิตทั่วไป ดังนั้นการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยจึงเป็นความต้องการของประชาชนทำให้เกิดความภูมิใจ ได้รับการยอมรับจากเพื่อนบ้านในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อมและช่วยลดปริมาณมูลฝอยได้

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงนำทฤษฎีของมาสโลว์มาประยุกต์ใช้ในการสร้างแบบสอบถามการวัดแรงจูงใจในการคัดแยกมูลฝอย ประกอบด้วย ความต้องการด้านร่างกายและความอยู่รอด ความต้องการด้านความปลอดภัย และความต้องการความรักและการยอมรับ

แนวคิดการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อ

1. ความหมายของการรับรู้ข่าวสาร การรับรู้เป็นกระบวนการทางจิตที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่ได้รับ เป็นกระบวนการเลือกรับข่าวสาร การจัดข่าวสารเข้าด้วยกัน และการตีความข่าวสารที่ได้รับตามความเข้าใจและความรู้สึกของตนเอง การรับรู้ของแต่ละคนแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกัน ความล้มเหลวของการสื่อสารจึงอาจเกิดขึ้นได้หากเราไม่ยอมรับความแตกต่างในเรื่องการรับรู้ของแต่ละคน ทั้งนี้ คนเราไม่สามารถให้ความสนใจกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้ทั้งหมด แต่จะเลือกรับรู้เพียงบางส่วนเท่านั้น แต่ละคนมีความสนใจและรับรู้ข่าวสารแตกต่างกันต่างกัน หากการรับรู้ต่างกันมากการตีความสารต่าง ๆ ก็จะเป็นไป คนละทางเกิดปัญหา การสร้างความเข้าใจต่อกัน และเป็นผลให้การสื่อสารไม่สัมฤทธิ์ผล

2. ความหมายของการสื่อสาร ประสิทธิ์ ทองอุ่น (2542, หน้า 147-149) กล่าวถึงการสื่อสารว่า กระบวนการที่มีความคิดเกี่ยวกับข่าวสารถูกส่งจากแหล่งสารไปยังผู้รับสาร ด้วยเจตนาที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางประการของผู้รับสาร โดยที่ผลของการสื่อสารทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 3 ประการ คือ เปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของผู้รับสาร โดยมีองค์ประกอบที่จำเป็นในการสื่อความหมาย คือ

2.1 ผู้ส่งสาร หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มคนที่เป็นผู้ให้ข่าวสารเป็นต้นตอของสาร ได้แก่ คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของทางราชการ หรือบุคคลทั่วไป ส่วนผู้ส่งสารในด้านสื่อมวลชน ได้แก่ โททัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร

2.2 ตัวข่าวสาร หรือข้อมูล ได้แก่ ข้อเท็จจริง แนวคิด สัญลักษณ์ ความรู้สึก อารมณ์ ฯลฯ ทั้งที่เป็นถ้อยคำภาษา และที่ไม่ใช่ถ้อยคำภาษา

2.3 ช่องทาง หรือสื่อ หมายถึง สิ่งที่ช่วยในการถ่ายทอดข่าวสารให้เป็นไปได้สะดวก และถูกต้องตามความชัดเจน ตามความประสงค์ของผู้ส่งสาร ได้แก่ เครื่องมือที่ทำให้ผู้รับสารมองเห็น ได้ยิน โดยข่าวสารที่สัมผัสได้มากที่สุด คือ โททัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร ป้ายประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ ใบปลิว เป็นต้น

2.4 ผู้รับสาร คือบุคคลผู้ที่ได้รับข่าวสารที่ผู้ส่งข่าวสารส่งมาให้ ผู้รับข่าวสารจากสื่อมวลชน ตามปกติเมื่อผู้รับสารได้รับสารแล้วจะมีปฏิกิริยาเป็นข้อมูลย้อนกลับ กระบวนการสื่อความหมายจะได้ผลมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับผู้รับข่าวสารด้วย ถ้าผู้รับข่าวสารไม่สนใจ ไม่ตั้งใจที่จะดู ฟัง และรับข่าวสาร การสื่อความหมายก็จะไม่ได้ผลหรือสื่อความหมายในทางที่ผิด สื่อมวลชนต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมนุษย์ตลอดเวลา และได้ส่งผลต่อการเรียนรู้ของบุคคลทั้งรู้ตัวและไม่รู้ตัว การที่สารนั้น มีการนำเสนอเนื้อหาผ่านสื่อต่าง ๆ ซ้ำกันบ่อย จะทำให้เกิดการคุ้นเคยกับข่าวสารอันก่อให้เกิดความสนใจ ความเข้าใจและการยอมรับ ซึ่งนับว่าขั้นตอนที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปตามเนื้อหานั้น ๆ หากเนื้อหาที่ตีพิมพ์ โหม่งน้ำ ให้เกิดการกระทำตามก็จะมี การปฏิบัติตามคำแนะนำ หรือตามข่าวสารที่ได้รับรู้นั้น ๆ ในที่สุด

3. วิธีการสื่อสาร วิธีพื้นฐานของการสื่อสารภายในองค์การมีอยู่ด้วยกัน 3 วิธี คือ (สุวัฒน์ ศิรินิรันดร์ และภาวนา สายชู, 2548, หน้า 293-293) ดังนี้

3.1 การสื่อสารด้วยวาจา (Oral Communication) การติดต่อสื่อสารด้วยวาจาเป็นรูปแบบการสื่อสารที่พบโดยทั่วไปในชีวิตประจำวัน เช่น การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ งานพบปะสังสรรค์ระหว่างคนทำงานด้วยกัน งานรื่นเริงหรือบันเทิง การสนทนาอย่างเป็นทางการ ได้แก่ สุนทรพจน์ หรือการอภิปราย การประชุมและการนำเสนองาน การใช้วาจาเป็นวิธีการสื่อสารที่มี

ประสิทธิภาพสูง ซึ่งผู้ฟังเข้าใจคำพูดของผู้พูดจากคำที่เขาพูดและเข้าใจความหมายได้จากการเปลี่ยนแปลงระดับเสียงหรือความเร็วของการพูด นอกจากนี้การใช้วาจา ยังสามารถตอบโต้กันไปมาได้ เนื้อหาสาระสมบูรณ์ซึ่งกันและกัน

3.2 การสื่อสารโดยการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร (Written Communication)

การสื่อสารโดยลายลักษณ์อักษรมีหลายรูปแบบที่นิยมแพร่หลายในงานภายในและภายนอกองค์กร ได้แก่ จดหมาย แบบฟอร์ม คำแนะนำหรือคู่มือ บันทึก รายงาน เป็นต้น รูปแบบลายลักษณ์อักษรนี้นิยมใช้กับการติดต่อสื่อสารแบบเป็นทางการ เนื่องจากสามารถแสดงรายละเอียดหรือข้อความต่าง ๆ ได้ดี สามารถใช้เป็นเอกสารอ้างอิงและเป็นหลักฐาน จุดประสงค์ของการเลือกใช้การติดต่อสื่อสารแต่ละรูปแบบแตกต่างกันไป ได้แก่

3.2.1 จดหมาย เป็นลายลักษณ์อักษรแบบเป็นทางการที่นิยมใช้ระหว่างภายในและภายนอกองค์กร

3.2.2 แบบฟอร์ม เป็นเอกสารมาตรฐานที่จะรายงานข้อมูลข่าวสารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นสามารถนำไปใช้งานได้สะดวกขึ้น

3.2.3 คำแนะนำหรือคู่มือ เช่น คู่มือการปฏิบัติงาน เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้สอนงานแก่พนักงานให้รู้จักทำงานตามลำดับวิธีการทำงานที่ถูกต้อง บางองค์กรได้จัดทำคู่มือกฎระเบียบข้อบังคับบริษัทฯ และองค์กรอีกด้วย

3.2.4 บันทึก เป็นข้อความสั้น ๆ มีหัวข้อเพียง 1-2 หัวข้อ บางครั้งจดข้อความสำคัญป้องกันการหลงลืมและนิยมใช้ภายในองค์กร

3.2.5 รายงาน เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการติดต่อสื่อสาร โดยเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น รายงานความคืบหน้าของผลงาน ให้ข้อมูลรายละเอียด เพื่อใช้ในการตัดสินใจ

3.3 การสื่อสารโดยไม่ใช้คำพูด (Nonverbal Communication) เป็นการสื่อสารของบุคคล ซึ่งแสดงความรู้สึกออกมาโดยใช้ภาษาร่างกาย ได้แก่ การแสดงความรู้สึกออกมาจากการแสดงสีหน้า การเคลื่อนไหวของร่างกาย โดยมีความตั้งใจ หรือไม่ตั้งใจ แสดงออกดังนี้

3.3.1 การแสดงสีหน้า บ่งบอกความรู้สึก เช่น สนใจ สนุกสนาน มีความประหลาดใจ มีความสุข ความทุกข์ ความกลัว ความละอาย ความโกรธ ความหิว ฯลฯ ซึ่งดวงตาเป็นส่วนที่แสดงออกของความรู้สึกได้ดีที่สุด

3.3.2 การเคลื่อนไหวของร่างกายหรือเรียกกันว่าภาษากาย ท่าทางที่แสดงออกระหว่างการติดต่อสื่อสารสามารถบอกให้คู่สนทนาทราบความหมาย เช่น การสบตา แสดงถึงความเต็มใจในการติดต่อสื่อสาร การนั่งขอบเก้าอี้ แสดงถึงความสับสนและความกังวลใจ การนั่งพิงพนัก

และวางแขนบนที่วางแขน แสดงถึงความต้องการยุติการสนทนา การจับมือเป็นรูปแบบสามัญของ ภาษากาย

3.3.3 สิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เช่น อาคาร ขนาด และลักษณะสถานที่ พื้นที่บริเวณ สำนักงานและเฟอร์นิเจอร์ สามารถสื่อความหมายได้เช่นกัน การตกแต่งห้องให้หรูหราสวยงามมี อุปกรณ์ทันสมัยสามารถสื่อให้รู้ว่า คือห้องทำงานของผู้บริหารระดับสูง โต๊ะของผู้บริหารระดับต้น มักจะเป็น โต๊ะโลหะวางอยู่กลางห้องทำงาน ดังนั้นจัดสำนักงานสามารถสื่อถึงสถานะ อำนาจ เกียรติภูมิและบรรยากาศในการทำงาน

จากแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสาร สามารถสรุปได้ว่า การรับรู้ของแต่ละคนแต่ละกลุ่ม จะมีความต่างกัน ซึ่งในการเผยแพร่ข่าวสารต่าง ๆ จะทำให้เกิดความคุ้นเคยกับข่าวสาร อันจะ ก่อให้เกิดความสนใจ เข้าใจ และยอมรับในที่สุด ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงจะศึกษาการรับรู้ข่าวสาร เกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยในรูป การประชาสัมพันธ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อน ญาติ หรือบุคคลทั่วไป รวมทั้งการได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชน ป้ายประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ ซึ่งการสื่อสารต่าง ๆ เพื่อให้ ประชาชนได้รับรู้ข่าวสารทำได้โดยการสื่อสารด้วยวาจา การสื่อสารด้วยลายลักษณ์อักษรและการ สื่อสารที่ไม่ใช่คำพูด

แนวคิดการมีส่วนร่วม

ความหมายการมีส่วนร่วม ได้มีผู้ให้ความหมายการมีส่วนร่วม ดังนี้ นรินทรชัย พัฒนาพงศา (2546, หน้า 4) กล่าวว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายใดที่ไม่เคยได้ เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วมน้อย ได้เข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น และเป็นไปอย่างอิสระภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผิน แต่เข้าร่วมอย่างแท้จริง และการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้น แรกจนถึงขั้นสุดท้าย และปาริชาติ วลัยเสถียร (2543, หน้า 138-142) การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็น กระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาดังแต่ต้นจนถึงสุด ไตรงการ ได้แก่ การร่วมค้นหาปัญหา วางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยี ท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตาม ประเมินผล รวมทั้งการรับประ โยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ การพัฒนาดังกล่าวจะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งการมีส่วนร่วมตาม ขั้นตอนในการพัฒนา เป็นการวัดเชิงคุณภาพออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการริเริ่มการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ชุมชนเข้ามามีส่วน ร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชน และการมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนในการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

3. การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงานประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4. การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้จากการพัฒนา หรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

5. การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ชุมชนเข้าร่วมประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย เป็นการประเมินผลความก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอด

การศึกษาครั้งนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงหมายถึง การที่ชุมชนได้มีการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน ในกิจกรรมการคัดแยกมูลฝอยในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล

แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรม

บลูม (Bloom et al., 1975, pp. 65-197) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมว่าเป็นกิจกรรมทุกประเภท ที่มนุษย์กระทำ อาจจะเป็นสิ่งที่สังเกตได้หรือไม่ได้และพฤติกรรมดังกล่าวนี้แบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. พฤติกรรมด้านความรู้ (Cognitive Domain) พฤติกรรมด้านนี้ขั้นตอนของความสามารถด้านความรู้ การใช้ความคิด และการพัฒนาด้านสติปัญญาจำแนกได้ตามลำดับ 6 ขั้นตอนคือ ความรู้(Knowledge) ความเข้าใจ (Comprehension) การนำความรู้ไปใช้ (Application) การวิเคราะห์(Analysis) การสังเคราะห์ (Synthesis) และการประเมินผล (Evaluation)

2. พฤติกรรมด้านทัศนคติ ค่านิยม ความรู้สึก ความชอบ (Affective Domain) พฤติกรรมด้านนี้หมายถึง ความรู้สึก ความชอบ ความสนใจ การให้คุณค่า การปรับเปลี่ยน ค่านิยม เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในจิตใจซึ่งต้องใช้เครื่องมือพิเศษในการวัดพฤติกรรมด้านนี้ การเกิดพฤติกรรมแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 การรับหรือการให้ความสนใจ (Receiving or Attending) ได้แก่ ความตระหนัก (Awareness) ความยินดีหรือเต็มใจรับ (Willingness to Receive) และการเลือกรับหรือเลือกให้ความสนใจ (Controlled or Selected Attention)

2.2 การตอบสนอง (Responding) ได้แก่ การยินยอมในการตอบสนอง (Acquiescence in Responding) ความเต็มใจที่จะตอบสนอง (Willingness to Responding) และความพอใจในการตอบสนอง (Satisfaction in Responding)

2.3 การให้ค่าหรือการเกิดค่านิยม (Valuing) ได้แก่ การยอมรับค่านิยม (Acceptance of a Value) ความชอบในค่านิยม (Preference of a Value) และการผูกมัด (Commitment)

2.4 การจัดกลุ่มคำ (Organizing) ได้แก่ การสร้างแนวความคิดเกี่ยวกับค่านิยม (Conceptualization of a Value) การจัดระบบค่านิยม (Organization of a system) การแสดงลักษณะตามค่านิยมที่ยึดถือ (Characterization by a Value) และการวางหลักทั่วไปหรือสรุปค่านิยม (Generalized Set)

2.5 แสดงลักษณะตามค่านิยม (Characterization)

3. พฤติกรรมด้านการปฏิบัติ (Psychomotor Domain) เป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้ความสามารถที่แสดงออกทางร่างกาย ซึ่งรวมทั้งการปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่แสดงออกและสังเกตได้ พฤติกรรมเมื่อแสดงออกมาสามารถประเมินผลได้ง่าย แต่กระบวนการที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมด้านนี้ต้องอาศัยระยะเวลาและการตัดสินใจหลายขั้นตอน ซึ่งทฤษฎีสนามของเลวิน ซึ่งวิลลิสทรีห์รยางกูล (2535, หน้า 6-7) ได้เสนอแนวความคิดว่า พฤติกรรมมนุษย์นั้นเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลภายในตัวบุคคลกับอิทธิพลภายนอกที่แต่ละบุคคลรับรู้ด้วยบุคคลจะมีพฤติกรรมอะไร อย่างไร และเมื่อไร จึงไม่ได้ถูกกำหนดโดยความต้องการของมนุษย์ หรือโดยสิ่งเร้าภายในและภายนอกแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ถูกกำหนดโดยอิทธิพลมากมายทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอกที่สัมพันธ์กันตามประสบการณ์ของบุคคล ทฤษฎีสนามของเลวิน ได้เสนอถึงการศึกษาพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กับขอบเขตของสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ดังนี้

$$B = f(P,E)$$

เมื่อ B = พฤติกรรมของบุคคล

P = ประชากร (population)

E = สิ่งแวดล้อม

f = ผลของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสององค์ประกอบ

นั่นคือ พฤติกรรม (B) ย่อมขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลต่าง ๆ ของบุคคล (P) กับสภาพแวดล้อมที่บุคคลนั้นรับรู้ (E) สภาพแวดล้อมนี้จึงไม่ใช่สภาพแวดล้อมที่ปรากฏจริง ๆ กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพเท่านั้น แต่รวมไปถึงสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมด้วย

4. การวัดพฤติกรรม พฤติกรรมของบุคคลมีทั้งพฤติกรรมภายนอกและภายใน การที่จะศึกษาพฤติกรรมนั้นสามารถทำได้หลายวิธี ถ้าเป็นพฤติกรรมภายในไม่สามารถสังเกตได้ต้องใช้วิธีการทางอ้อมโดยการสัมภาษณ์ การทดสอบด้วยแบบสอบถาม และการทดลองทั้งในห้องปฏิบัติการและในชุมชน เพราะฉะนั้นเครื่องมือที่ใช้วัดพฤติกรรม อาจจะได้มาโดยการสร้างเป็นแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตประกอบการสัมภาษณ์ หรือใช้เครื่องมืออื่นประกอบ เช่น เครื่องวัดความดันโลหิต เครื่องฟังการเต้นของหัวใจ เป็นต้น สำหรับวิธีการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์นั้น เรียม ศรีทอง (2542, หน้า 29-30) ได้กล่าวว่ามี 2 วิธี คือ

4.1 การศึกษาพฤติกรรมโดยตรง ทำได้โดย

4.1.1 การสังเกตแบบให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัว (Direct Observation) เช่น ครูสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในห้องเรียน โดยบอกให้นักเรียนในชั้นได้ทราบว่า ครูจะสังเกตว่าใครทำกิจกรรมอะไรบ้างในห้อง การสังเกตแบบนี้บางคนอาจไม่แสดงพฤติกรรมที่แท้จริงออกมาก็ได้

4.1.2 การสังเกตแบบธรรมชาติ (Naturalistic Observation) คือ การที่บุคคลผู้ต้องการสังเกตพฤติกรรม ไม่ได้กระทำการเป็นที่ยอมรับพฤติกรรมของบุคคลผู้ถูกสังเกตและเข้าไปในลักษณะที่ทำให้ผู้ถูกสังเกตไม่ทราบว่าถูกสังเกตพฤติกรรม การสังเกตแบบนี้จะได้พฤติกรรมที่แท้จริงมาก และจะทำให้สามารถนำผลที่ได้ไปอธิบายพฤติกรรมในสถานที่ใกล้เคียงกันหรือเหมือนกัน ข้อจำกัดของวิธีการสังเกตแบบธรรมชาติก็คือต้องใช้เวลามากจึงสังเกตพฤติกรรมที่ต้องการได้ และการสังเกตต้องทำเป็นระยะเวลานานติดต่อกันเป็นจำนวนหลายครั้ง พฤติกรรมบางอย่างอาจต้องใช้เวลาส่งเกตถึง 50 ปี หรือ 100 ปี ก็ได้

การสังเกตพฤติกรรมทั้งที่ผู้ถูกสังเกตรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม ผู้สังเกตจะต้องมีความละเอียด ต้องสังเกตให้เป็นระบบและมีการบันทึกหรือสังเกตพฤติกรรมได้ นอกจากนี้ผู้สังเกตต้องไม่มีอคติต่อผู้ถูกสังเกต ซึ่งจะทำให้ได้ผลการศึกษาที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้

4.2 การศึกษาพฤติกรรมโดยอ้อม แบ่งออกได้หลายวิธีคือ

4.2.1 การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการที่ผู้ศึกษาต้องการซักถามข้อมูลจากบุคคลหรือกลุ่มคน ซึ่งทำได้โดยซักถามเผชิญหน้ากันโดยตรงหรือมีคนกลางทำหน้าที่ ซักถามให้ก็ได้ เช่น ใช้คำถามสัมภาษณ์คนที่พูดกันคนละภาษา การสัมภาษณ์เพื่อต้องการทราบถึงพฤติกรรมของบุคคล แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

4.2.1.1 การสัมภาษณ์โดยตรง ทำได้โดยผู้สัมภาษณ์ซักถามผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นเรื่อง ๆ ตามที่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายเอาไว้

4.2.1.2 การสัมภาษณ์โดยอ้อมหรือไม่เป็นทางการ ผู้ถูกสัมภาษณ์จะไม่ทราบว่ามีผู้สัมภาษณ์ต้องการอะไร ผู้สัมภาษณ์จะพูดคุยไปเรื่อย ๆ โดยสอดแทรกเรื่องที่สัมภาษณ์เมื่อมีโอกาสดังนั้นผู้ตอบจะไม่รู้ตัวว่าเป็นสิ่งที่ผู้สัมภาษณ์เจาะจงที่จะทราบถึงพฤติกรรมการสัมภาษณ์ทำให้ได้ข้อมูลมากมายแต่ก็มีข้อจำกัด คือบางเรื่องผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่ต้องการเปิดเผย

4.2.2 ใช้แบบสอบถาม เป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาพฤติกรรมของบุคคลเป็นจำนวนมาก และเป็นผู้ที่อ่านออกเขียนได้หรือสอบถามกับบุคคลที่อยู่ห่างไกลอยู่กระจัดกระจายมาก นอกจากนี้ยังสามารถถามพฤติกรรมในอดีตหรือต้องการทราบแนวโน้มพฤติกรรมในอนาคตได้ ข้อดีอีกประการหนึ่ง คือ ผู้ถูกศึกษาสามารถที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ยอมแสดงให้บุคคลอื่นทราบได้โดยวิธีอื่น ซึ่งผู้ถูกศึกษาแน่ใจว่าเป็นความลับ และการใช้แบบสอบถามจะใช้ศึกษาเวลาใดก็ได้

4.2.3 การทดลอง เป็นการศึกษาพฤติกรรมโดยผู้ถูกศึกษาจะอยู่ในสภาพการควบคุมตามที่ผู้ศึกษาต้องการ โดยสภาพแท้จริงแล้วการควบคุมจะทำได้ในห้องทดลอง แต่ในการศึกษาพฤติกรรมของชุมชน โดยควบคุมตัวแปรต่าง ๆ คงเป็นไปได้น้อยมาก การทดลองในห้องปฏิบัติการจะให้ข้อมูลที่มีขีดจำกัด ซึ่งบางครั้งอาจนำไปใช้ในสภาพความเป็นจริงได้ไม่เสมอไปและวิธีนี้มีประโยชน์มากในการศึกษาพฤติกรรมของบุคคลทางด้านการแพทย์

4.2.4 การทำบันทึก วิธีทำให้ทราบพฤติกรรมของบุคคล โดยให้บุคคลแต่ละคนทำบันทึกพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งอาจเป็นบันทึกประจำวันหรือศึกษาพฤติกรรมแต่ละประเภท เช่น พฤติกรรมการกิน พฤติกรรมการทำงาน พฤติกรรมทางสุขภาพ พฤติกรรมทางสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

จึงเห็นได้ว่าพฤติกรรมเป็นการกระทำหรือการแสดงออกในทางปฏิบัติ ซึ่งเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายใน ซึ่งได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ บุคลิกภาพ และประสบการณ์เดิมที่ได้รับเป็นสิ่งกระตุ้นให้แสดงออกเป็นพฤติกรรมภายนอก ซึ่งอาจเปิดเผยโดยสามารถมองเห็นได้

สำหรับการศึกษาพฤติกรรมการคัดแยกมูลฝอยของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาพฤติกรรมที่ประชาชนแสดงออกมาในการปฏิบัติหรือการกระทำในการจัดแบ่งแล้วรวบรวมมูลฝอยในครัวเรือนเป็นประเภทต่าง ๆ ได้แก่ มูลฝอยเปียก มูลฝอยแห้ง และมูลฝอยอันตราย โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวัดพฤติกรรมของประชาชน

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการคัดแยกมูลฝอย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล

1.1 เพศ เป็นความแตกต่างระหว่างบุคคลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม โดยธรรมชาติแล้ว เพศหญิงและเพศชายมีลักษณะที่แตกต่างกันทางโครงสร้างร่างกายและจิตใจ การอบรมสั่งสอนให้เด็กเรียนรู้บทบาทตามเพศ และหน้าที่ตามบทบาทนั้น ส่งผลให้เด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงมีลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เด็กผู้ชายจะได้รับการอบรมสั่งสอนให้เข้มแข็งเพื่อเป็นผู้นำและ ผู้หาเลี้ยงครอบครัว ส่วนเด็กผู้หญิงจะได้รับการอบรมสั่งสอนให้สุภาพอ่อนโยน เพื่อเป็นแม่บ้านและมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบงานในครัวเรือน (ยศ สันตสมบัติ, 2537, หน้า 80-81) ลักษณะดังกล่าวจึงน่าจะส่งผลต่อบุคลิกภาพ ความคิด และพฤติกรรมที่แตกต่างกัน จากการศึกษาของ สมชาย ปัญญากาญจน์ (2544, หน้า 59-62) ศึกษาเรื่องความรู้ทัศนคติและการปฏิบัติในการคัดแยกมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทราพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิงมีความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยดีกว่าเพศชาย สอดคล้องกับการศึกษาของสุวรรณ จุฑามณีพงษ์ (2544, หน้า 11) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการทิ้งมูลฝอยของนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่า เพศหญิงมีส่วนของผู้ที่แยกทิ้งมูลฝอยประเภทผัก ผลไม้ และเศษอาหารสูงกว่าเพศชาย แต่แตกต่างจากเชเมะศิริ นิษชากร (2546, หน้า 78) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการแยกมูลฝอยของประชาชนในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนที่เพศชายและเพศหญิงมีพฤติกรรมการแยกมูลฝอยไม่แตกต่างกัน ดังนั้น เพศ จึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการคัดแยกมูลฝอยของประชาชน

1.2 อายุ เป็นองค์ประกอบสำคัญทางประชากรศาสตร์ที่สะท้อนถึงรุ่นการเกิดของบุคคลและเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีความเหมือน และแตกต่างในเรื่องความคิด ทัศนคติ จึงส่งผลให้คนอายุต่างกันอาจมีรูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมที่แตกต่างกันตามประสบการณ์ ความคิด ทัศนคติ ที่ยึดถือ จากการศึกษาของอุภาศรี เพชรสว่าง และประเสริฐ เล็กสรรเสริฐ (2540, หน้า 7) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการแยกและกำจัดมูลฝอยของประชาชน จังหวัดนนทบุรี พบว่า พฤติกรรมการกำจัดมูลฝอยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับอายุ โดยที่ผู้ที่มีอายุมากกว่าจะมีคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการกำจัดมูลฝอยสูงกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า สอดคล้องกับการศึกษาของนริศรา พิงโพธิ์สถ (2545, หน้า 49) ศึกษาการแยกประเภทมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร พบว่า การแยกประเภทมูลฝอยกับอายุมีความสัมพันธ์ทางบวก โดยผู้ที่มีอายุมากกว่าแยกประเภทมูลฝอยมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย และชัยพร แพรภิรมย์รัตน์ (2552, หน้า 90) ศึกษาพฤติกรรมการคัดแยกมูลฝอยและแนวทางการส่งเสริมการคัดแยกมูลฝอยของประชาชนบ้านซากแก้ว เทศบาลตำบลห้วยใหญ่

อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี พบว่าประชาชนในช่วงอายุ 15-30 ปี มีพฤติกรรมเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยดีกว่าประชาชนในช่วงอายุ 31-45 ปี 46-60 ปี และอายุมากกว่า 60 ปี ดังนั้น อายุ จึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการคัดแยกมูลฝอยของประชาชน

1.3 อาชีพ เป็นตัวแปรที่บ่งชี้สถานภาพทางสังคมของบุคคล ผู้ประกอบอาชีพแต่ละประเภทจะมีบทบาทและหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นผู้ประกอบอาชีพแตกต่างกันจึงมีความรู้ ทักษะ และความสามารถแตกต่างกันตามประเภทของงานที่ทำ ซึ่งอาจจะส่งผลต่อแนวความคิด อุดมการณ์ และพฤติกรรมของบุคคลที่แตกต่างกัน จากการศึกษาของวิภาเพ็ญ เจียสกุล (2536, หน้า 107-108) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ชั้นกลางกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพรับราชการจะมีพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยดีกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพอื่น ๆ สอดคล้องกับการศึกษาของมัทนา กิสสัย (2543, หน้า 116) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ต พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพพนักงานบริษัท/ค้าขาย/รับจ้าง มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือนดีกว่าอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ และแม่บ้าน/ไม่ได้ประกอบอาชีพ ฌาลิสา เนียมมณี และ เกศสิริ ปันธุระ (2549, หน้า 93) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการคัดเลือกรับมูลฝอยของประชาชนในเขตดินแดง กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนอาชีพพนักงานหน่วยงานของรัฐ เอกชน และอื่น ๆ มีพฤติกรรมการคัดแยกมูลฝอยมากกว่าผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัวและนิสิตนักศึกษา ชัยพร แพภิรมย์รัตน์ (2552, หน้า 80) พบว่าประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ/พนักงานของรัฐ และอาชีพค้าขายมีพฤติกรรมการคัดแยกมูลฝอยดีกว่าประชาชนที่มีอาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน และสุกกิจ ศรีสุชาติ. (2540, หน้า 90) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการแยกทิ้งมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ/เอกชน เป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมการแยกทิ้งมูลฝอยมากที่สุด รองลงมาคือ นักศึกษา กลุ่มพ่อบ้าน/แม่บ้าน และกลุ่มผู้ประกอบการค้าและบริษัท ดังนั้น อาชีพ จึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการคัดแยกมูลฝอยของประชาชน

1.4 ระดับการศึกษา เป็นการพัฒนาความรู้ ความคิด ทักษะความชำนาญ อันจะส่งผลให้บุคคลมีแนวคิด และวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล นอกจากนี้การศึกษายังช่วยขัดเกลาและบ่มเพาะนิสัยให้บุคคลมีความประพฤติที่เหมาะสม ดังนั้นผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าน่าจะมีคุณลักษณะทั้งด้านความรู้ ความคิด และความสามารถแก้ไขปัญหาได้ดีกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาดำกว่า จากการศึกษาของวิภาเพ็ญ เจียสกุล (2536, หน้า 105) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยดีกว่ากลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ สอดคล้องกับวิญญู สถานนท์ชัย (2539, หน้า 125) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการรวบรวมและกำจัดมูลฝอยของผู้ประกอบการธุรกิจการค้า กรณีศึกษา

เขตเทศบาลเมืองจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า กลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีพฤติกรรมการรวบรวมและกำจัดมูลฝอยถูกต้องมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการศึกษา อนุปริญญา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับปริญญาตรี ฌฐรดี คงคั่น (2546, หน้า 90) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมีพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยด้านการคัดแยกมูลฝอยดีกว่ากลุ่มตัวอย่างที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า ฌาลิศา เนียมมณี และเกศศิริ ปิ่นธุระ (2549, หน้า 93) พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป มีพฤติกรรมการคัดแยกมูลฝอยมากกว่าประชาชนที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และจากสมชาย ปัญญากาญจน์ (2544, หน้า 59-62) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษา อนุปริญญา มีความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยดีกว่ากลุ่มอื่น ๆ และกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับปริญญาตรีและสูงกว่ามีทัศนคติเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยดีกว่ากลุ่มอื่น ๆ แตกต่างจากการศึกษาของเขมะสิริ นิซซากร (2546, หน้า 62) พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีพฤติกรรมการแยกมูลฝอยไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ระดับการศึกษา จึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการคัดแยกมูลฝอยของประชาชน

1.5 ลักษณะที่อยู่อาศัย เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ ที่อยู่อาศัยเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ได้แก่ การพักผ่อน การกิน การรักษาความสะอาดร่างกาย เป็นต้น ดังนั้นพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกมาก็ขึ้นอยู่กับลักษณะที่อยู่อาศัยด้วยเช่นกัน จากการศึกษาของวิภาเพ็ญ เกียสกุล (2536, หน้า 105) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นแบบบ้านเดี่ยวจะมีพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยดีกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะที่อยู่อาศัยแบบทาวน์เฮาส์/ตึกแถว คอนโดมิเนียม/อพาร์ทเมนต์/แฟลต และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการจัดการมูลฝอย แตกต่างจากการศึกษาของฌฐรดี คงคั่น (2546, หน้า 96-97) และเขมะสิริ นิซซากร (2546, หน้า 66) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะที่อยู่อาศัยแตกต่างกันมีพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยด้านการคัดแยกมูลฝอยไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ลักษณะที่อยู่อาศัย จึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการคัดแยกมูลฝอยของประชาชน

1.6 การครอบครองที่อยู่อาศัย เป็นการที่คนในครัวเรือนอาศัยอยู่ในที่อยู่อาศัยนั้น โดยการเป็นเจ้าของ หรือเช่าอยู่ ซึ่งผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านที่เป็นของตนเองนั้น จะมีความรู้สึกรักจะดูแลรักษาบ้านให้สะอาดเรียบร้อยมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านเช่า จึงทำให้ผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านของตนเองต้องการจะการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง แต่จากการศึกษาของชุตินาถ ฐินาราง (2553, หน้า 161) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอยของชุมชนในเขตเทศบาล

นครสมุทรปราการ พบว่า ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยไม่มีผลกับการจัดการมูลฝอยของชุมชนในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการ โดยการครอบครองที่อยู่อาศัยแบบเป็นของตนเองหรือเช่าก็ย่อมต้องการให้บ้านและชุมชนสะอาดเป็นระเบียบ จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยของการครอบครองที่อยู่อาศัยนั้น เห็นว่าควรมีการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลนี้เข้าไปด้วย ดังนั้น การครอบครองที่อยู่อาศัยจึงน่าจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการคัดแยกมูลฝอยของประชาชน

1.7 รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน รายได้เป็นตัวชี้วัดฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคล รวมทั้งบ่งชี้คุณภาพของบุคคลว่ามีสภาพความเป็นอยู่อย่างไร ซึ่งจะส่งผลต่อการดำรงชีวิตและการปฏิบัติที่แตกต่างกัน จากการศึกษาของวิภาเพ็ญ เกียรติกุล (2536, หน้า 105) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้สูงมีพฤติกรรมจัดการมูลฝอยดีกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ปานกลางและรายได้ต่ำ สอดคล้องกับการศึกษาของณัฐดี คงคั่น (2546, หน้า 95) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ในครัวเรือนต่อเดือน 10,001 บาท ขึ้นไป มีพฤติกรรมจัดการมูลฝอยด้านการคัดแยกมูลฝอยดีกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ในครัวเรือนต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ฌาลิสา เนียมมณี และเกศศิริ ปิ่นทุระ (2549, หน้า 93) พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ 15,000 บาทต่อเดือน มีพฤติกรรมคัดแยกมูลฝอยมากกว่าผู้มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาทต่อเดือน และชัยพร แพภิรมย์รัตน์ (2552, หน้า 83) พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ 30,000 บาทขึ้นไป มีพฤติกรรมคัดแยกมูลฝอยดีกว่าประชาชนที่มีรายได้ 5,000 บาท 5,000-10,000 บาท และ 10,001-30,000 บาท แตกต่างจากการศึกษาของเขมะศิริ นิซชากร (2546, หน้า 66) พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีพฤติกรรมคัดแยกมูลฝอยไม่แตกต่างกัน ดังนั้น รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน จึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการคัดแยกมูลฝอยของประชาชน

1.8 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกมากย่อมมีปริมาณการบริโภคสูง อันอาจจะส่งผลให้ปริมาณ มูลฝอยที่เพิ่มขึ้น อีกทั้งการอยู่รวมกันเป็นจำนวนมากมีแนวโน้มที่สมาชิกในครัวเรือนนั้นจะผลัดภาระความรับผิดชอบระหว่างกัน โอกาสที่จะปฏิบัติหรือร่วมมือช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ภายในครัวเรือนจะเกิดขึ้นได้น้อย ในขณะที่ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกน้อยมีการบริโภคต่ำ ทำให้มีปริมาณมูลฝอยเกิดขึ้นน้อย การคัดแยกมูลฝอยจึงเกิดขึ้นได้ง่ายกว่าจากการศึกษาของอุมาดี ธนผลผดุงกุล (2538, หน้า 138) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการแยกประเภทมูลฝอยของผู้อยู่อาศัยในอาคารชุด กรณีศึกษา ผู้อยู่อาศัยในอาคารชุดในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนสมาชิก 5 คน จะมีการยอมรับการแยกประเภทมูลฝอยดีกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนสมาชิก 1-3 คน ณัฐดี คงคั่น (2546, หน้า 96-97) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกันมีพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยด้านการคัดแยกมูลฝอย

ไม่แตกต่างกัน ฌาลิสา เนียมมณี และ เกศศิริ ปิ่นธูระ (2549, หน้า 93) พบว่าประชาชนที่มีจำนวนสมาชิก 7 คนมีพฤติกรรมการคัดแยกมากกว่าผู้ที่มีขนาดครัวเรือน 4-6 คน ต่างจากการศึกษาของชัชกุล รัตนวิบูลย์ (2543, หน้า 60) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการมูลฝอย ดังนั้น จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมคัดแยกมูลฝอยของประชาชน

2. ทักษะในการคัดแยกมูลฝอย ทักษะเป็นแนวโน้มต่อบุคคล สถานการณ์ หรือ กระบวนการทางสังคม โดยยอมรับกันว่าทักษะเป็นตัวบ่งชี้ค่านิยมหรือความเชื่อของบุคคล และสามารถทำนายพฤติกรรมได้ ดังนั้น หากบุคคลมีทักษะที่ดีต่อการคัดแยกมูลฝอยก็จะมีพฤติกรรมคัดแยกมูลฝอยด้วย จากการศึกษาของทรงพล กลัปศรี (2547, หน้า 52) พบว่า ทักษะเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมคัดแยกมูลฝอย คือ นักเรียนที่มีทักษะที่ดีต่อการคัดแยกมูลฝอย จะมีพฤติกรรมต่อการคัดแยกมากกว่านักเรียนที่มีทักษะไม่ดี สอดคล้องกับการศึกษาของนริสรา พิงษ์โพธิ์สถ (2545, หน้า 52-53) พบว่า ทักษะเกี่ยวกับการแยกประเภทมูลฝอยมีอิทธิพลต่อการแยกประเภทมูลฝอย ซึ่งผู้ที่มีทักษะเห็นด้วยกับการแยกประเภทมูลฝอยมากกว่ามีแนวโน้มที่จะแยกประเภทมูลฝอยมากกว่าผู้ที่มีทักษะเห็นด้วยน้อยกว่าหรือผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการแยกประเภทมูลฝอย และดวงตา พิริยานนท์ (2540, หน้า 140) ศึกษาเรื่องการเปิดรับข่าวสารความรู้และทัศนคติของประชาชนกับการยอมรับการทิ้งมูลฝอยแยกประเภทในเขตทดลอง โครงการรณรงค์แยกประเภทมูลฝอย พบว่า การยอมรับการทิ้งมูลฝอยแยกประเภทแปรผันตามทัศนคติเกี่ยวกับการทิ้ง มูลฝอยแยกประเภท ดังนั้นทัศนคติในการคัดแยกมูลฝอยจึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมคัดแยกมูลฝอยของประชาชน

3. ความรู้ในการคัดแยกมูลฝอย ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอย เป็นการจำ ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการคัดแยกมูลฝอย การที่จะมีพฤติกรรมในการคัดแยกมูลฝอย ก็ต้องขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องการคัดแยกมูลฝอยด้วย จากการศึกษาของ เชมะศิริ นิซชากร (2546, หน้า 73) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกมูลฝอยมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ และมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือถ้าประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกมูลฝอยมากขึ้นจะมีผลต่อพฤติกรรมคัดแยกมูลฝอย สอดคล้องกับชัชกุล รัตนวิบูลย์ (2543, หน้า 62) พบว่าความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของประชาชนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการมูลฝอย แตกต่างจากการศึกษาของวิภาเพ็ญ เกียรติกุล (2536, หน้า 126) และณัฐรดี กองคั่น (2546, หน้า 100) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้

เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยแตกต่างกันมีพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยด้านการคัดแยกมูลฝอยไม่แตกต่างกัน ดังนั้นความรู้ในการคัดแยกมูลฝอย จึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมคัดแยกมูลฝอยของประชาชน

4. แรงจูงใจในการคัดแยกมูลฝอย แรงจูงใจเป็นแรงผลักดันภายในที่ทำให้มนุษย์เกิดพฤติกรรมตอบสนองอย่างมีทิศทางและเป้าหมาย คนที่มีแรงจูงใจสูงจะแสดงพฤติกรรมได้มากกว่าคนที่มีแรงจูงใจต่ำ จากการศึกษาของบัณฑิต เอื้อวัฒนกุล และ ไพฤทธิ์ สุขเกิด (2544, หน้า 52) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาศูนย์สวัสดิ์ไชยเฉลิมชนและธนาคารขยะ เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร พบว่า ผลตอบแทนที่ได้รับจากกิจกรรมคัดแยกประเภทมูลฝอย มีความสำคัญต่อการคัดแยกประเภทมูลฝอยเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นปัจจัยผลักดันให้ประชาชนเกิดความสนใจใคร่จะเข้าร่วมโครงการคัดแยกมูลฝอยที่จัดขึ้นทั้งผลตอบแทนที่เป็นเงินสดหรือสิ่งของที่มีมูลค่า และผลตอบแทนที่ไม่ใช่ตัวเงินหรือไม่สามารถตีราคาได้ เช่น สุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมในชุมชน การยอมรับจากเพื่อนบ้าน การทราบว่ามีมูลฝอยบางอย่างเป็นสิ่งที่มีค่าสามารถแลกเปลี่ยนเป็นเงินได้นั้นเป็นสิ่งที่จูงใจให้ประชาชนเห็นถึงคุณค่าของการคัดแยกประเภทมูลฝอย ได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับวิโรจน์ จิวะรังสรรค์ (2544, หน้า 75) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยบริเวณทางสาธารณะของเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า แรงจูงใจส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยบริเวณทางสาธารณะของเทศบาลขอนแก่นมีความสัมพันธ์กัน และวิชญ์ สถานนท์ชัย (2550, หน้า 34) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกประเภทมูลฝอย พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกในเรื่องของการจัดหาภาชนะรองรับมูลฝอยรีไซเคิล รวมถึงการจัดสถานที่สำหรับโครงการ/กิจกรรมคัดแยกมูลฝอยของชุมชน ที่ไม่ไกลจากสถานที่พักอาศัยมากนัก ก็สามารถจูงใจให้ชุมชนและประชาชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการคัดแยกมูลฝอย ดังนั้นแรงจูงใจในการคัดแยกมูลฝอย จึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมคัดแยกมูลฝอยของประชาชน

5. การรับรู้ข่าวสารในการคัดแยกมูลฝอย ข่าวสารเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการปฏิบัติ หากบุคคลได้รับหรือติดตามข่าวสารก็จะทราบเนื้อหาสาระของข่าวสารได้มากกว่าบุคคลที่ไม่ได้รับ หรือติดตามข่าวสาร ด้วยเหตุนี้เมื่อบุคคลได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอย จึงน่าจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการคัดแยกมูลฝอยอย่างเหมาะสม นอกจากนี้การรับรู้ข่าวสารยังช่วยให้บุคคลมีความรู้โดยปริยาย ซึ่งสาเหตุหนึ่งของการไม่ยอมรับของบุคคลมักจะอ้างว่าไม่มีความรู้ในเรื่องนั้นและไม่ทราบวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง นั่นหมายถึงการไม่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการปฏิบัติจากสื่อต่าง ๆ จากการศึกษาของบันเทิง เพียรคำ (2539, หน้า 100) ศึกษาเรื่อง

รูปแบบการจัดการมูลฝอยของครัวเรือนในเขตชนบท จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ครัวเรือนที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับมูลฝอยมากกว่ามีสัดส่วนของครัวเรือนที่มีรูปแบบการจัดการมูลฝอยถูกต้องสูงกว่า ครัวเรือนที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับมูลฝอยน้อย และเขมะสิริ นิซซากร (2546, หน้า 79) พบว่า การรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อหนังสือพิมพ์และแผ่นพับมีความสัมพันธ์กับความถี่แต่ละสัปดาห์ในการทิ้งมูลฝอย โดยนำมูลฝอยทุกประเภทมารวมกันแล้ว จึงทิ้ง นอกจากนี้ สื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐ/เพื่อนร่วมงาน/ญาติ/บุคคลอื่น ๆ และสื่อโดยรวมมีความสัมพันธ์กับความถี่แต่ละสัปดาห์ในการทิ้งมูลฝอยโดยนำมูลฝอยทุกประเภทมารวมกันแล้วจึงทิ้ง กล่าวคือ ถ้าประชาชนมีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการแยกมูลฝอยผ่านสื่อมากขึ้นจะมีผลต่อพฤติกรรมการคัดแยกมูลฝอย แตกต่างจากมัทนา กิสสัย (2543, หน้า 100) ที่พบว่า การรับรู้ข่าวสารจากบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความสัมพันธ์เชิงลบกับพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือนในระดับต่ำ คือครัวเรือนที่ได้รับรู้ข่าวสารเรื่องมูลฝอยจากบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมากไม่ได้มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมจัดการมูลฝอยในครัวเรือนดีกว่าที่ได้รับข่าวสารน้อย ดังนั้นการรับรู้ข่าวสาร จึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการคัดแยกมูลฝอยของประชาชน

6. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกมูลฝอย การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการที่ชุมชนจะต้องมี ตั้งแต่ขั้นการร่วมวางแผน โครงการ การเสียสละกำลัง แรงงาน วัสดุ กำลังเงิน หรือทรัพยากรใด ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยในชุมชน ถ้าชุมชนมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอย ก็ย่อมจะส่งผลถึงพฤติกรรมของคนในชุมชนให้เกิดการคัดแยกมูลฝอยอย่างเหมาะสม จากการศึกษาของปฤษฎา พงศ์วิบูลย์ (2547, หน้า 74-75) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจำแนกประเภทมูลฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวันก่อนทิ้ง เขตคลังชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยการมีส่วนร่วมดำเนินการมากที่สุด รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมตัดสินใจเลือกทางเลือก การมีส่วนร่วมคิด วางแผน และร่วมติดตามประเมินผลตามลำดับ กิตติธร เฉลิมทรัพย์ (2550, หน้า 136) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยของประชาชนตามประเภทของความเป็นเมือง พบว่า การมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอย ลักษณะร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติ และประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง วิชญ์ สถานนท์ชัย (2550, หน้า 137) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันออกไปตั้งแต่ไม่มีส่วนร่วมเลย จนถึงมีส่วนร่วมทุกครั้งและสม่ำเสมอ และหากพิจารณาถึงลักษณะการมีส่วนร่วม พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมเป็นผู้ร่วมกิจกรรมมากที่สุด รองลงมาคือร่วมปรึกษาหารือ ร่วมวางแผน กิจกรรม เป็นอาสาสมัครร่วมตัดสินใจ และการติดตามตรวจสอบประเมินผลการดำเนินงาน ตามลำดับ ปรีชา กุลละวณิช (2548, หน้า 52) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับการมีส่วนร่วม

ร่วมของประชาชนในการกำจัดมูลฝอย กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลแสนภูคา อําเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย โดยการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์มากที่สุด รองลงมาคือการมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้แรงงาน และการมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ ตามลำดับ และ ฌฐรติ คงคํัน (2546, หน้า 113) พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการคัดแยกมูลฝอยของประชาชน คือ ชุมชนที่มีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยมากจะมีพฤติกรรมในการคัดแยกมูลฝอยมากกว่าชุมชนที่มีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยน้อย ดังนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการคัดแยกมูลฝอยของประชาชน

จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการคัดแยกมูลฝอย ประกอบไปด้วยปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ลักษณะที่อยู่อาศัย การครอบครองที่อยู่อาศัย รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ปัจจัยทัศนคติในการคัดแยกมูลฝอย ความรู้ในการคัดแยกมูลฝอย แรงจูงใจในการคัดแยกมูลฝอย การรับรู้ข่าวสารในการคัดแยกมูลฝอย และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกมูลฝอย ซึ่งได้นำตัวแปรดังกล่าวมาใช้ในการวิจัย โดยคาดว่าจะเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และทำนายพฤติกรรมการคัดแยกมูลฝอยของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทราได้